

IGAZI PARTNEREK?

Hogyan látja egymást Oroszország és Kína

Dmitrij Trenin

CENTRE FOR EUROPEAN REFORM

a CER-ről

Az Európai Reformok Központja egy olyan agytröszt, amely az Európai Unió jobb működésének és a világban betöltött szerepének erősítésével foglalkozik. A CER Európa-barát, de nem kritikátlan. Az európai integrációt nagyrészt előnyösnek tartjuk, de elismerjük, hogy az Unió sok tekintetben nem működik jól. Úgy gondoljuk továbbá, hogy az EU-nak több felelősséget kellene vállalnia globális szinten, az éghajlatváltozástól a biztonságig terjedő kérdésekben. A CER célja egy nyitott, kifelé forduló és hatékony Európai Unió előmozdítása.

Rendező: CHARLES GRANT

TÁMOGATÓ BIZOTTSÁG

ESKO AHO.. A Nokia vállalati kapcsolatokért és felelősségvállalásért felelős ügyvezető alelnöke, volt finn miniszterelnök.

GIULIANO AMATOVoltolasz miniszterelnök

ANTONIO BORGES. Az IMF európai osztályának volt vezetője és az INSEAD volt dékánja.

NICK BUTLER. Vendégkutató és a King's Policy Institute elnöke a londoni King's College-ban.

TIM CLARK. Volt vezető partner, Slaughter & May

IAIN CONN. Csoportos ügyvezető igazgató és vezérigazgató, finomítás és marketing, BP p.l.c.

TIMOTHY GARTON ASH. Professzor, Európai Tanulmányok, Oxfordi Egyetem

HEATHER GRABBE. Abrüsszeli Nyílt Társadalom Intézet igazgatója és a Soros-hálózat EU-ügyekért felelős igazgatója.

LORD HANNAYA volt ENSZ- és EU-nagykövet

LORD HASKINS. Volt elnök, Northern Foods

FRANÇOIS HEISBOURG. Vezető tanácsadó, Stratégiai Kutatási Alapítvány

SIMON HENRYCFO , Royal Dutch Shell plc

WOLFGANG ISCHINGER. Globális vezető, kormányzati ügyek, Allianz

LORD KERR (ELNÖK).Elnökhelyettes, Royal Dutch Shell plc

CAIO KOCH-WESER. Alelnök, Deutsche Bank Csoport

FIGRELLA KOSTORIS PADOA SCHIOPPaprofesszor , La Sapienza Egyetem, Róma

RICHARD LAMBERTEgykori főigazgató, Brit Ipari Szövetség (Confederation of British Industry)

PASCAL LAMYA WTO főigazgatója és volt európai biztos

DAVID MARSH. Elnök, SCCO International

DOMINIQUE MOÏSI. Vezető tanácsadó, Francia Nemzetközi Kapcsolatok Intézete

JOHN MONKS. Volt főtáskár, Európai Szakszervezeti Szövetség

CHRISTINE OCKRENTVolt vezérigazgató, Audiovisuel Extérieur de la France

STUART POPHAM. EMEA alelnök, Citi

LORD ROBERTSON. A TNK-BP elnökhelyettese és a NATO korábbi főtáskára.

ROLAND RUDD. Elnök, Business for New Europe

KORI SCHAKE. Kutató munkatárs, Hoover Intézet és Bradley professzor, West Point

LORD SIMON. A GDF Suez igazgatója, volt európai kereskedelmi és versenyképességi miniszter.

LORD TURNER. A Pénzügyi Szolgáltatási Hatóság és az Éghajlatváltozási Bizottság elnöke

ANTÓNIO VITORINOPresident , Notre Europe és volt európai biztos

IGOR YURGENS. Elnök, Kortárs Fejlesztési Intézet, Moszkva

Igazi partnerek? Hogyan látja egymást Oroszország és Kína

Dmitrij Trenin

Kiadja a Centre for European Reform (CER), 14 Great College Street, London, SW1P 3RX Telefon +44 20 7233 1199, fax +44 20 7233 1117, info@cer.org.uk, www.cer.org.uk.

© 2012. FEBRUÁR ★ ISBN 978 1 907617 06 5

A SZERZŐRŐL

Dmitrij Trenin 2008 óta a Carnegie Moszkvai Központ igazgatója. Korábban a Központ igazgatóhelyettese és tanulmányi igazgatója, valamint a brüsszeli Szabadegyetem tanára és a római NATO Védelmi Főiskola vezető kutatója volt. 1985 és 1991 között a genfi nukleáris és űrkutatási tárgyalásokon a szovjet delegáció munkatársa volt. Trenin számos könyvet írt Oroszország kül- és biztonságpolitikájáról, valamint a nemzetközi kapcsolatokról. Tagja az Orosz Nemzetközi Ügyek Tanácsának és a Világ gazdasági Fórum geopolitikai kockázatokkal foglalkozó globális tanácsadó testületének. Cikkei a *Foreign Affairs*, a *Foreign Policy*, a *New York Times*, a *Wall Street Journal*, a *Financial Times*, a *Le Figaro* és számos más magazinban és újságban jelentek meg.

A SZERZŐ KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁSA

Nagyon hálás vagyok a Nyílt Társadalom Intézetnek és különösen Leonard Benardónak a támogatásukért és bátorításukért. Szeretnék köszönetet mondani a pekingi Carnegie-Tsinghua Központ igazgatójának és munkatársainak is a szerző kínai tartózkodása során nyújtott felbecsülhetetlen értékű tanácsaikért és támogatásukért. Számos kínai és európai tudós nyújtott hasznos meglátásokat; különösen szeretném megköszönni Zhao Huasheng professzornak a sanghaji Fudan Egyetemről a korai vázlatokhoz fűzött megjegyzéseit. Ez a projekt nem jöhetett volna létre a CER-ben dolgozó Charles Grant és munkatársai bátorítása nélkül, akik a kiadványt szerkesztették és összeállították. Az esetleges elemzési vagy ténybeli hibákért természetesen kizárólag én vagyok felelős.

E kiadvány szerzői joga az Európai Reformok Központját illeti meg. A kiadvány tartalmát a saját személyes és nem kereskedelmi célú felhasználás kivételével tilos másolni, sokszorosítani, újra közzétenni vagy bármilyen módon terjeszteni. Minden más felhasználáshoz az Európai Reformok Központjának előzetes írásbeli engedélye szükséges.

Tartalomjegyzék

A szerzőről

A szerző köszönetnyilvánítása

1	Bevezetés	1
2	Moszkva stratégiái	univerzuma3
3	Kína külpolitikái	világa15
4	Oroszország, Kína és a globális	kormányzás25
5	Gazdasági	kapcsolatok33
6	Következtetés	43

1 Bevezetés

Ez a jelentés összehasonlítja az orosz és a kínai biztonsági felfogást, és elmagyarázza, hogyan alakítják a két ország egymás felé irányuló politikáját. Azt állítja, hogy a két ország között a 19. század végén és a 20. században kialakult modern kapcsolat a 21. század elején a feje tetejére állt. Kína mára erőteljes tényezővé vált, amely az orosz bel- és külpolitikák egész sorát befolyásolja. A tanulmány azt is állítja, hogy bár Oroszország nem központi szerepet játszik Kína külkapcsolataiban, és Kína belpolitikájában nem is létezik, a Moszkvával való jó kapcsolatok fontos támogató elemet jelentenek Peking átfogó stratégiájában, amely Kína "jogos helyének visszaszerzésére törekszik a világban". A jelentés arra a következtetésre jut, hogy bár mindkét országnak szüksége van egymásra, és hasznára válna egy stabil politikai kapcsolat és szoros gazdasági kapcsolatok, mind Moszkvának, mind Pekingnek nincsenek hosszú távú stratégiai egy ilyen kötelék kialakításához.

Ami a nagyhatalmi kapcsolatokat illeti, Kína és Oroszország szerencsésjének megfordulása a 20. század végén nem is lehetett volna drámaibb. Az oroszoknak újkori történelmükben először kell szembenézniük egy olyan Kínával, amely erősebb és dinamikusabb, mint saját országuk. A mai Oroszország számára Kína számos lehetőséget rejt magában, gazdasági és politikai értelemben egyaránt: az orosz nyersanyagok piaca, az orosz távol-keleti térség gazdasági fejlődésének mozgatórugója és nem nyugati partner a világszínpadon. Ugyanakkor azonban Kína komoly kihívások elé állítja Oroszországot, különösen Szibériában, amelyekre Oroszországnak még nem kell választ adnia. Eddig Moszkva képes volt egy tűrhető *modus vivendi* fenntartására a Pekinggel való kapcsolatokban, de a tíz-tizenöt éves távlaton túli jövő már kevésbé világos. Oroszország csak akkor lesz képes hosszú távú szemléletet kialakítani a Kínával való kapcsolatáról, ha az orosz elit elkezd stratégiai szempontból jobban elgondolkodni országáról és arról, hogy milyen globális szerepet kellene betöltenie.

Ezzel szemben a kínaiak számára Oroszországnak a szovjet korszak szuperhatalmából a jelenlegi másodrendű hatalmi státuszba való visszaszorulása csak egy a kialakulóban lévő nemzetközi rendszerben bekövetkezett nagy változások közül. A teljes GDP-t tekintve Kína megelőzte Japánt, és a világ második legnagyobb gazdaságává vált. Külkereskedelmi volumenét tekintve Németországot váltotta fel a világ első számú exportőrének. Hongkong 1997-es átadása Hongkongból Kínának az Egyesült Királyság által, valamint Portugália 1999-es kivonulása Makaóból másfél évszázadnyi megalázó nyugati megszállás végét jelképezte Kína területének egy részén. Az euróövezeti válság idején Kínát még az Európai Unió lehetséges pénzügyi megmentőjeként is emlegették. Ami Oroszországot illeti, Peking megtanulta, hogy egykori mentorát, akiből ellenséggé vált partnere nyersanyagforrásként, különösen energiaforrásként használja fel. Oroszországra mint stratégiai párnára is támaszkodhatott, hogy megerősítse saját

a nyugati vezetésű liberális intervencionizmussal szemben. Ezen túlmenően azonban úgy tűnik, hogy a kínaiaknak nincs stratégiájuk Oroszországgal szemben.

A tanulmány a moszkvai és a moszkvai és a

Peking "stratégiai univerzumai" - saját biztonsági kilátásaik - és a másik ország helye ebben. Oroszországgal kapcsolatban hangsúlyozza, hogy Kína felemelkedése miatt Moszkva vilásképe sokkal kevésbé nyugat-központúvá vált. Kínával kapcsolatban kifejti, hogyan és miért emelkedik ki az orosz kapcsolat a nagy világhatalmakkal való kapcsolatok közül, és milyen értéket képvisel Peking számára.

A dokumentum ezután értékeli a két ország fő érdekeit a következő kulcsfontosságú területeken: globális kormányzás; regionális kérdések; kereskedelem és beruházások, különös tekintettel az energiára; valamint a fegyverszállítások és azok stratégiai vonatkozásai. A kapcsolat egyre növekvő egyenlőtlensége ellenére a tanulmány az egyes felek érdekeinek és indítékainak elemzésével igyekszik túllépni az erőviszonyok értékelésén. A tanulmány a kínai-orosz kapcsolatok jövőjével kapcsolatos fejtegetésekkel zárul, kétoldalú, regionális és globális kontextusban.

2Moszkva stratégiai univerzuma

A Szovjetunió összeomlása óta eltelt 20 év alatt az Orosz Föderáció drámai módon felülvizsgálta céljait és politikáját a saját erejében és a nemzetközi környezetben bekövetkezett változásokra reagálva. Elmúltak az európai és északkelet-ázsiai katonai konfrontációk, Moszkva külpolitikájának ideológiai alapjai és a Kreml szuperhatalmi törekvései. Oroszország korántsem szokott le teljesen a birodalmi gondolkodásról, de hozzáállása és cselekedetei posztbirodalmiak. ¹Csaknem fél év óta először fordul elő, hogy

évezredben Oroszország nem törekszik más országok meghódítására. Ebből a szempontból nézve Moszkva Kína felemelkedését nem tekinti fenyegetésnek, sőt, még csak nem is jelentős kihívásnak saját maga számára.

Miután Oroszország megszűnt birodalom és világnagyhatalom lenni, sikerült stabilizálnia, és a globalizált világ fontos, másodrangú szereplőjévé válnia. Az orosz vezetők még mindig ragaszkodnak ahhoz a gondolathoz, hogy országuk nagyhatalom, bár a fogalom jelentése megváltozott. Kevesebb hangsúlyt fektetnek más országok ellenőrzésére, és inkább arra összpontosítanak, hogy elkerüljék, hogy valaki más - elsősorban a 21. század két vezető hatalma: az Amerikai Egyesült Államok és a Kínai Népköztársaság - uralja őket.

Amikor az 1990-es évek közepén az Egyesült Államokkal való hidegháború utáni szövetségre és az Európai Unióba való integrációra vonatkozó korai remények elszálltak, az orosz vezetés Kínában látta az Egyesült Államokkal szembeni természetes szövetségest. Ezzel szemben a liberálisabb gondolkodású oroszok gyakran azzal próbálják lenyűgözni a nyugati közvéleményt, hogy ha az amerikai és az európai kormányok nem fordítanak kellő

¹ Dmitrij Trenin, "Post-Imperium: Brookings/Carnegie, 2011.

figyelmet az orosz érdekekre - például a NATO bővítésének kérdésében -, akkor az ország Kína felé fordulhat, ami a globális egyensúlyt az USA ellen billenti.

Ezek a kérések azonban általában nem hatják meg a nyugatiakat, és nem vezetnek olyan eredményre, mint amit az oroszok reméltek.

² Az SCO egy laza platform a gazdasági koordináció

A 2000-es évek közepén, amikor Oroszország nyíltan az amerikai hatalom visszaszorítására törekedett, az orosz sólymok a Kínával való politikai-katonai szövetséget szorgalmazták, és a

és biztonsági politikák, hat teljes jogú taggal: Kína, Oroszország, Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán és Üzbegisztán.

a Sanghaji Együtműködési Szervezet (SCO) átalakítása a NATO geopolitikai ellensúlyává. ² Kínát nélkülözhetetlennek tartották az USA-val szembeni komoly fellépéshez. Még az orosz vezetők is időnként hangot adtak

hasonló dallam. Vlagyimir Putyin kijelentése az SCO dusanbei csúcstalálkozóján, miszerint az SCO-országok együttesen a világ népességének 40 százalékát teszik ki - Oroszország részesedése a világ népességéből mindössze 2 százalék -, a híres régi szerb dicsekvésre emlékeztetett: "Mi és az oroszok, ez 200 millió ember".

Amikor az orosz vezetés a 2000-es évek végén ráébredt, hogy az ország növekvő elmaradottságát és folyamatos marginalizálódását sürgősen le kell küzdeni, Moszkva a "modernizáció" címszó alatt kifinomultabb és árnyaltabb politikára tért át. A nyugati országok felé igyekezett úgy közeledni, hogy lehetőség szerint "modernizációs szövetségeket" kötött velük. Kína korlátozott szerepet játszott ebben a törekvésben; a Kreml utólagosan vette fel a "modernizációs partnerek" egyre növekvő listájára.

A korszerűsítés szükségessége és a

³ Zhang Baijia, "Nemzeti célkitűzések kontra stratégiai döntések", *Contemporary International Relations*, Vol. 20, No.6, November-

December 2010.

Ma azonban a kínai szerzők már szkeptikusabbnak tűnnek Oroszország modernizációs törekvéseivel kapcsolatban. Úgy látják, hogy Oroszország törekvése, hogy feljebb lépjen az értékrendben...

⁴ Ji Zhiye, "Oroszország stratégiai kilátásai Oroszország szemszögéből".

láncot a nyugati segítségen keresztül "puszta önámításként". ⁴ E mögött valószínűleg az a kínai aggodalom húzódik meg, hogy a modernizációra tett erőfeszítések során

modernizációs stratégia", *CIR*, 20. kötet, 5. szám, 2010. szeptember-október.

a nyugati know-how és technológia széles körű felhasználása révén Moszkva kénytelen lenne szorosabban igazodni Washington globális politikájához, ami ártana Kína érdekeinek.

Az oroszok nem tekintik Kínát, sikerei ellenére sem.

különösen vonzó forrása a modernizációnak vagy az innovációnak. Ugyanakkor politikai partnerként és globális egyensúlyozó tényezőként továbbra is nagyra értékelik, súlya és jelentősége gyorsan növekszik. Ez egy olyan új helyzethez vezet, amelyben Moszkvának számos kérdésben - az ENSZ Biztonsági Tanácsának (ENSZ BT) az Irán elleni szankciókról szóló szavazásaitól kezdve az észak-koreai nukleáris programról folytatott tárgyalásokon át az USA-val és a NATO-val folytatott rakétavédelmi együttműködésig, az energia- és éghajlati kérdésekig - most óvatosan kell egyensúlyoznia Washington és Peking között.

Évszázadok óta először fordul elő, hogy Oroszország nyugaton (NATO) és keleten (Kína) olyan katonai hatalmakkal áll szemben, amelyek mindegyike egyértelműen erősebb, mint Oroszország saját, nem nukleáris erői. Moszkva azonban ahelyett, hogy felzárkózna vagy felülmúlná erejüket, az egyensúly fenntartására összpontosít a megtorló nukleáris csapással való fenyegetés révén, beleértve annak lehetőségét, hogy az első ország legyen, amely nukleáris fegyvereket vet be konfliktusban (egy elsőpró erejű hagyományos támadás esetén). Ez egy alapvetően

a Nyugattal való kapcsolatok normalizálása elengedhetetlen kétségtelenül ismerős a kínaiak számára. A előfeltétele volt Deng Mao Zedong vezette kínai-amerikai Xiaoping kapcsolatok felengedése az 1970-es években nyitottságának és

reformjainak.³

konzervatív álláspontot, és az orosz stratégiák nem tartják valószínűnek a nagyszabású háborúkat. Két évtizeddel a hidegháború befejezése után az új biztonsági kihívások és a hadviselés megváltozott természete elkezdte átalakítani a szilárdan konzervatív

Sőt, amikor Deng elkezdte megnyitni Kínát a Nyugat felé, kvázi szövetséget kötött az Egyesült Államokkal a Szovjetunióval szemben. Kína amelyet a szovjet kommentátorok akkoriban gyakran a NATO informális tagjaként emlegettek.

⁵ Hasonlítsa össze például Oroszország 1993-as, 2000-es és 2010-es katonai doktrínáit; és az 1993-as, 2000-es külpolitikai koncepciói

Orosz stratégiai világkép.⁵

és 2008.

Igaz, az orosz hadsereg még mindig az Egyesült Államokat tekinti a legfőbb potenciális ellenfélnek. Ez az egyetlen hatalom, amely képes "lekapcsolni

lefelé" Oroszország. Moszkva azonban komoly biztonsági dilemmával szembesül: nem tudja egyensúlyba hozni az USA-t, és nem is lépne fel ellene - vagy másképp fogalmazva: "nem tudja legyőzni őket, és nem is csatlakozna hozzájuk". Ez diffikult helyzetbe hozza az orosz vezetőket. A Moszkva által korábban kipróbált két modell - a közvetlen egyensúlyozás (a hidegháború idején) és a kéthegeónia (a hidegháború közvetlen utóhatásaként) - közül egyik sem működhet. Oroszország például alapvetően kész együttműködni az Egyesült Államokkal az európai szintű rakétavédelem terén, méghozzá egyenrangú alapon, amit nem tud biztosítani. Az elérni kívánt "egyenlő partnerség" hiányában azonban fegyverkezési versenyre számít, amit valószínűleg nem engedhet meg magának.

A rakétavédelem terén való együttműködés jelenthetné az egyik kiutat ebből a kényszerhelyzetből. Ez lehetővé tenné Oroszország számára, hogy valódi stratégiai partnerséget alakítson ki a Nyugattal. Ez a lehetőség, és nem az iráni nukleáris és rakétaprogrammal kapcsolatos aggodalmak motiválják a moszkvai elkötelezettségpárti elemeket, hogy a NATO-val közös rakétavédelmi rendszer kiépítésére törekedjenek. Azt várják, hogy egy ilyen együttműködés véget vet a Nyugattal való ellenséges kapcsolatoknak, és lehetővé teszi egy biztonsági közösség létrehozását az egész euroatlanti térségben, így Oroszország mentesül a bekerítéstől való félelmétől és az ezzel járó, indokolatlanul költséges fegyveres erők fenntartásának szükségességétől.

⁶ Dmitrij Trenin, "Evro-PRO: Smena strategicheskoj igry (Euro-MD:

A stratégiai játékváltó)", Oroszország a globális ügyekben, 2011. július-augusztus.

Ellentétben a más kérdésekben, például a terrorizmus elleni küzdelemben és Afganisztánban folytatott együttműködéssel, a rakétavédelem központi, "stratégiai" jellegű, ami egybecseng az oroszok által preferált, felülről lefelé irányuló együttműködési szemlélettel. ⁶

Ez fordítva is igaz. Ha ez az együttműködés nem valósul meg, és az Egyesült Államok orosz együttműködés és részvétel nélkül fejleszti globális rakétavédelmi rendszerét, az orosz vezetők

Miközben katonai erőinek mintegy felét (mintegy 30 dandárt) még mindig a NATO-val szemben álló nyugati parancsnokság alatt tartja, Oroszország katonai-stratégiai aggodalma a "nyugati fenyegetéssel" szemben egyre inkább a történelem homályába vész. Mivel a NATO keleti bővítése immár határozatlan időre felfüggesztésre került, Moszkva alapvetően kész arra, hogy a NATO-országokat nem ellenfélnek tekintse, bár hajthatatlanul ragaszkodik ahhoz, hogy a szövetség ne bővüljön tovább kelet felé, és ne telepítsen olyan fegyverrendszereket Európában, amelyek rontanák Oroszország stratégiai elrettentő erejének hitelességét. A Grúziával vívott 2008-as háborút követően Oroszország tartós erőfeszítéseket tett a Lengyelországgal való történelmi megbékélés érdekében, és javította a kapcsolatokat több más közép-európai országgal. A Norvégiával 2010-ben kötött tengeri határmegállapodással Moszkva igyekezett eloszlatni azokat a félelmeket, hogy az Északi-sarkvidéken felmerülő vitákat a tárgyalásokon és a nemzetközi jogi eljárásokon kívül más eszközökkel próbálná megoldani.

A belátható jövőben Oroszország közvetlen biztonsági aggodalmai a határaitól délre, vagy akár azokon belül, mint például az Észak-Kaukázusban jelentkeznek. Oroszország déli parancsnoksága nagyjából 20 dandárt számlál, ami a hadsereg mintegy harmadát teszi ki, és folyamatosan növekszik. Az 1979-es afganisztáni invázió óta a muszlim *mudzsahedinek*

az orosz katonák legfőbb harci ellensége, és a *dzsihadisták* felelősek az orosz civilek elleni terrortámadások túlnyomó többségéért. Az 1994 és 2001 közötti csecsen háborúk

defined évekig Oroszország posztszovjet biztonsági gondolkodását. ⁷ Közép-Ázsia stabilitása kulcsfontosságú geopolitikai tényező, amely befolyásolja az ország biztonságát.

⁷ Dmitrij Trenin és Alekszej Malascsenko, Anatol Lievennel, "Oroszország nyugtalan

kötelességüknek tekintenek, hogy államuk nagyra becsült stratégiai függetlenségét a nukleáris arzenáljuk növelésével védjék meg.

az Orosz Föderációval, és a szövetségépítési

erőfeszítések középpontjában áll. Moszkva stratégiai gondolkodását belátható időn belül a déli területek fogják uralni.

ártalmatlanítás. Az Oroszország és az USA közötti ellenséges kapcsolatok hatással lennének a globális geostratégiai egyensúlyra - ebben az esetben mindkét fél számára negatívan. Akárhogy is, a meghozott döntések nagy hatással lesznek Oroszország és Kína kapcsolataira.

*határ: Csecsenföld
tényező a posztsovjet Oroszországban",
Brookings/Carnegie, 2004.*

Kína helye Oroszország biztonsági gondolkodásában

Két és fél évszázad óta először fordul elő, hogy Oroszországnak keleten egy olyan Kínával kell szembenéznie, amely több szempontból is erősebb nála.

A drámai és gyors fordulat az Oroszország Kínának kevés párhuzama van a történelemben. 1979-ben, amikor Deng Hsziao-ping elindította reformjait, Kína bruttó hazai termékét a Szovjetunióhoz tartozó Orosz Szovjet Köztársaság bruttó hazai termékének mintegy 40 százalékára becsülték. 1990-ben a két fél gazdasági teljesítménye hasonló szinten állt.

Aztán alig egy évtizeden belül Kína előretört, miközben Oroszország GDP-je az 1990-es években zsugorodott. A tendencia folytatódik: 2010-re a kínai

gazdasága a Világbank szerint négyszer akkora lett, mint Oroszországé. Míg Oroszország csak 2011 végén csatlakozott a Kereskedelmi Világszervezethez (WTO), Kína már több mint egy évtizede tagja. Amikor az oroszok ma keletre néznek, egy hatalmas erőművet látnak ott, ahol nemrég még mezőgazdasági gazdaság működött; amikor az Amur és az Uszuri folyókon át néznek, csillogó városokat látnak a néhány évtizeddel ezelőtti szegény falvak helyett. Az oroszok úgy érzik, eltörpültek.

Ez a szerepcsere túlmutat a gazdaságon. Míg a posztszovjet Kreml vezetése csaknem két évtizeden át hagyta, hogy a hadsereg csaknem két évtizeden át vergődjön, és csak 2008-ban kísérelt meg érdemi katonai reformokat, addig a Csongnanhaj vezetése fáradhatatlanul előmozdította a katonai modernizációt, és a 2000-es években még inkább fokozta annak ütemét. Ma Kína védelmi költségvetése a második legnagyobb a világon, míg Oroszországé csak a második legnagyobb. Bár Oroszország még mindig sokkal nagyobb nukleáris arzenállal rendelkezik, a két ország közötti hagyományos katonai egyensúly Kína javára billen. Ugyanilyen sokatmondó, hogy bár Kína technológiailag nem áll Amerika, Európa vagy Japán szintjén, a tudomány és az oktatás számos területén megelőzte Oroszországot.

Így amikor az oroszok ma Kínára néznek, egy gazdasági óriást látnak; egy pénzügyi hatalmat, amely a világ legnagyobb devizatartalékával rendelkezik (Oroszország e tekintetben csak a távoli harmadik helyen áll); egy új tudományos és technológiai hatalmat; és egy egyre nagyobb képességű katonai erőt. Egy olyan államot is látnak, amely képes lehet arra, hogy katonai erővel

és az új évszázadban, Peking fontosabbá válik Moszkvánál.

a globális finanszírozástól kezdve a globális finanszírozástól kezdve Afganisztánon át az éghajlatváltozásig. ⁸ Ironikus módon Kína állítása, miszerint egyetlen komoly világkérdés sem oldható meg nélküle, még kevésbé ellene, ismerősen cseng az orosz füleknél: a cárok ugyanezt mondták az európaiaknak, a szovjet vezetők pedig az egész világnak.

⁸ Lásd például a moszkvai Világgazdasági és Nemzetközi Kapcsolatok Intézetének (IMEMO) hosszú távú előrejelzését: "Strategicheskij globalnyj prognoz 2030", Magistr, 2011.

érvényesítse követeléseit. Míg a ^{20.} században Oroszország Kínával szemben "rangidős" világhatalomnak tekintette magát, addig mára már látja,

Oroszország úgy reagált erre a figyelemre méltó fordulatra, hogy igyekezett helyrehozni a dolgokat, és szoros partnerséget építeni nagy szomszédjával. A szovjet időszak végén Mihail Gorbacsov békét kötött Pekinggel, és véget vetett a költséges hidegháborúnak, amelyet a két kommunista hatalom az 1960-as évek eleje óta folytatott. Az 1990-es évek elején-közepén Borisz Jelcin, Oroszország távol-keleti térségének stabilizálására, valamint az Egyesült Államokkal és Európával való kapcsolatok kiegyensúlyozására törekedve, "stratégiai partnerség" kiépítése érdekében felvette a kapcsolatot Kínával. A 2000-es években, amikor a Nyugat már nem jelentett mágnest Oroszország számára, a kapcsolat tovább szilárdult Vlagyimir Putyin vezetése alatt. A Kreml egymást követő vezetői úgy látták, hogy nemzeti érdekükben áll barátkozni egy olyan szomszédal, amelynek hatalma és ereje egyre nőtt.

Az óvatosság volt az egyik tényező. E vezetők mindegyike prioritásként kezelte a Kínával fennálló határviták rendezését. Oroszország 1991 májusában, Gorbacsov alatt írta alá az első határmegállapodást, 1996-ban, Jelcin alatt egy másodikat, 2004-ben, Putyin alatt pedig egy végső határmegállapodást. Utóbbi a több mint 4000 kilométer hosszú határ rendezését tekintette legfontosabb külpolitikai eredményének Oroszország elnökeként; még az Amur és az Uszuri folyók mentén fekvő orosz terület egy kis részét is átengedte, hogy elősegítse a megállapodást, mielőtt az erőviszonyok még jobban Kína felé tolódnának. A moszkvai stratégiák számára Kína potenciális ellenségessége mindig is stratégiai rémálom volt; hatalmának csúcán, az 1960-as és 1970-es években a Szovjetunió hatalmas összegeket költött a Kínával közös határ megerősítésére, gyakorlatilag fegyverkezésre. Mivel Kína ma már sok tekintetben erősebb, mint Oroszország, a

az ellenséges viszony újrakezdése nem csupán pénzügyi katasztrófát jelentene az Orosz Föderáció számára.

Tekintettel Kína felemelkedésének sebességére és újonnan felfedezett katonai erejére, Moszkva meglepően jól érzi magát az orosz-kínai kapcsolatok jelenlegi állapotával. Kína felemelkedése nem hozta pánikba az oroszokat. Ennek több oka is van. Az első az, hogy Moszkva még mindig elsősorban - jóban-rosszban - az Egyesült Államokra összpontosít. Washingtonnal ellentétben Peking kevesebb okot adott Moszkvának a haragtartásra: Kína nem ünnepelte a Szovjetunió bukását, és nem is próbálta kioktatni Moszkvát arról, hogy hogyan kezelje belügyeit vagy hogyan folytassa külpolitikáját. A második ok a hideg stratégiai számítás. Az oroszok úgy vélik, hogy Peking geopolitikai ambíciói a belátható jövőben keletre és délre irányulnak, de nem északra vagy akár nyugatra. A harmadik ok a Kína fejlődésével kapcsolatos orosz szkepticizmusban gyökerezik. Moszkva nagyon is tisztában van azzal, hogy a mai Kína jelentős nehézségekkel néz szembe, amelyek még nagyon sokáig foglalkoztatni fogják. Ami az egyszerű oroszokat illeti, a kínai politikai rendszert átláthatatlannak tartják, és a vezetés

a hosszú távú stratégiák nem egyértelműek. A legtöbbjüknek nincs egyértelmű véleménye Kínáról, bár sokan gyanakodnak.

Az Egyesült Államokkal ellentétben a mai Oroszország nem a globális rend őre. Az a rend, amely a hidegháború vége óta létezik. A háborút az amerikai dominancia jellemzi, amit az orosz vezetők nehezményeznek. Az európaiakkal ellentétben az oroszok nem bánják az 500 éves nyugati hegemonia megszűnését. A Kreml szemszögéből nézve Kína felemelkedése az USA globális fölényét csorbítja, amely kiegyensúlyozottabb nemzetközi rendszert ígér. Más szóval, Kína mint az Egyesült Államok legfőbb kihívója megjelenése megerősíti a multipoláris tendenciákat a globális rendszerben, ami Moszkva reményei szerint Oroszországnak több mozgásteret és mozgásteret biztosít. Ráadásul, amikor az orosz és kínai érdekek egybeesnek, Moszkvának lehetősége nyílik arra, hogy egy jelentős partnerrel szövetkezzen a világszínpadon.

Az Oroszország, Kína és az Egyesült Államok közötti rendkívül aszimmetrikus háromszögek kapcsolatban a legnagyobb orosz félelem az Oroszország kárára történő kínai-amerikai összejátszás. Az oroszok gyanakodva figyelik egy kínai-amerikai "G2" kialakulásának gondolatát. Attól is tartanak, hogy az USA megpróbálhat viszályt provokálni Oroszország és Kína között. De talán jobban kellene aggódniuk az Egyesült Államok és Kína közötti konfrontáció miatt, ami Oroszországot a szikla és a kemény hely közé szorítaná.

A kínai nacionalizmus erősödése Kínában a legfőbb ok arra, hogy aggódjunk egy kínai-amerikai konfrontáció miatt. Az oroszországi Kína-figyelők megjegyzik, hogy a kínai nacionalisták egyértelműen a 20. század eleji Európában megszokott zérőösszegű szemlélettel tekintenek a világra. Egyesek szerint Kínában az országuk eredendően "jó", és tettei mindig "törvényesek". Kína törekvése az ásványkincsekhez való hozzáférésre és azok ellenőrzésére katonai erő alkalmazására készítheti. Orosz megfigyelők rámutatnak, hogy a radikális kínai nacionalisták már most is az Egyesült Államokat tekintik Kína felemelkedésének legfőbb akadályának, és azt követelik, hogy szálljanak szembe Washingtonnal és győzzék le. Ha nézeteik dominánssá válnak Pekingben, és ha a Kínai Kommunista Párt (KKP) még inkább a nacionalizmus felé hajlik, akkor Kína a ütközési pályára került az Egyesült Államokkal. ⁹ Alexander Lukin, "Kitrayskaya mechta". *I budushchee Rossiis, "Russia in Global Affairs, 2010. július.*

Bár a pekingi kormány továbbra is sokkal visszafogottabb, külpolitikája eltávolodott Deng Hsziao-ping híres, 28 karakteres stratégiájától, amely szerint alacsony nemzetközi profile-t kell tartani. Peking, az Oroszországot és a Nyugatot sújtó globális válság által megerősítve, de Kínát nagyrészt megkímélte, egyre ¹⁰ Lásd Wang Jisi, "China's search for a grand strategy", *Foreign Affairs, 2011. március-április.* határozottabbá vált. Bizonyos, hogy ez messze van attól a radikális nacionalizmustól, amelyet egyes kínai szerzők kedvelnek, de egy korszak végét jelzi. ¹⁰

Egyelőre azonban az Oroszország és Kína közötti kapcsolat általában véve pozitív marad. Mindkét fél vezetőinek képessége

a vezetők kommunikációja kulcsfontosságú. Az Orosz Föderáció posztszovjet vezetőinek első csoportja, akik magukat demokratikusnak és nyugatinak, Kínát pedig kommunistának és diktatórikusnak tekintették, mára átadta a helyét egy pragmatikusabb és kifelé nézve akár baráti kapcsolatnak a legfelsőbb szinteken. A mai orosz vezetők büszkéek arra, hogy kínai szomszédjaikkal szemben pragmatikusak és gyakorlatiasak, és tisztában vannak az együttműködés lehetőségeivel és korlátaival. A valóságban ezt könnyebb mondani, mint megtenni.

Az orosz-kínai csúcstalálkozók soha nem volt bajtársias szellem. A vezetők nem veszik le a nyakkendőjüket, és nem használják a keresztnevüket. És kevés igazán stratégiai megbeszélésre került sor. A csúcstalálkozók azonban mindig üzletszerűek és eredményorientáltak. Az orosz vezetők úgy vélik, hogy a Kínáról szóló keményvonalas elemzésük immunizálja őket az elszabadult illúzióktól vagy a megalapozatlan félelmektől. Természetesen elismerik Kína felemelkedését, de előre látják a növekedés lassulását is. Tisztában vannak Kína számos belpolitikai problémájával, például a szegénység enyhítésének szükségességével, valamint Peking figyelniük kell rájuk. Árulkodó az a tény, hogy Dai Bingguo, a külpolitikai szupremó, csupán az Államtanács tagja, és nem tagja a KKP Politikai Hivatalának, még kevésbé a nagyhatalmú Állandó Bizottságnak.

Az orosz vezetők gyakori és rendszeres kapcsolatot alakítottak ki kínai kollégáikkal, akikkel évente négyszer vagy ötször találkoznak. A kínaiakat alapvetően pragmatikusnak, gazdaságorientáltak és teljesen ideológiamentesnek tekintik. Bár Csiang Zemin, a KKP 1989 és 2002 közötti főtitkára volt az utolsó, a Szovjetunióban kiképzett kínai vezető, aki beszélt valamennyire oroszul, utódja, Hu Csin-iao alatt sem szenvedtek csorbát a kapcsolatok a legfelsőbb szinteken. Oroszország nagy reményeket fűz Hszi Csin-ping új vezetéséhez. A kínaiak utálták a szerencsétlen reformer Mihail Gorbacsovot, és kezdetben óvatosak voltak a "hitehagyott" Borisz Jelcinnel szemben. De végül egész jól menedzselték Jelcint, és nagyra értékelték az ideológiamentes, nem-ideologikus megközelítését.

néhány kínai csodálja Vlagyimir Putyint "férfiassága" és látszólagos keménysége miatt. Néhányan vágnak egy "Putyinhoz hasonló" erős vezetőre, és a kínaiak többsége ujjongott, amikor Peking 2011 novemberében neki ítélte a Konfuciusz-békedíjat. A kínaiak Dmitrij Medvegyev jelenlegi elnököt Putyin pártfogoltjának és a vezetői csapat junior partnerének tekintik. Alig várják, hogy a 2012. márciusi elnökválasztás után Putyint ismét a legfőbb hatalom hivatalos pozíciójában lássák. A Putyinba vetett bizalmuk ellenére a kínaiak határozott kulturális szakadékot éreznek maguk és az oroszok között. Az oroszok ugyanezt érzik.

Miközben Kína külpolitikája, ahogyan arról már korábban szó volt, egyre határozottabbá vált, az orosz vezetők nem úgy látják, hogy ez a megnövekedett energia Oroszország ellen irányulna. Putyin és Medvegyev 2009-ben, 2010-ben és 2011-ben tett éves kínai látogatásaik során igyekeztek tovább szilárdítani a gazdasági és politikai kapcsolatokat. Putyin 2011 őszén tett kínai látogatása volt az egyetlen külföldi útja, amelyet a parlamenti és elnökválasztási kampány hat hónapja alatt tett.

Az orosz közvélemény hasonlóan pozitívan viszonyul Kínához. Egy 2009-es közvélemény-kutatás szerint Kína a negyedik legbarátságosabb ország.¹¹ Ezt a közvélemény több mint egybecsengő mértékben Eléggé

¹¹ "Obschestvennoe mnenie 2009 (évkönyv)", Levada Központ, 2010, 19.9. táblázat. és 19.10.

a kínai hozzáállás, ahol Oroszországot a 2000-es évek közepe óta vagy a Kínával szemben legbarátságosabb országnak, vagy Észak-Korea után a második legbarátságosabbnak tekintik.

Katonai szempontból Oroszország Kínával szembeni politikája hasonló az USA-val szembeni politikához: Oroszország nukleáris megtorlással való fenyegetéssel igyekszik visszatartani az agressziót. De míg az USA esetében ez az elrettentő politika nyíltan kimondott, Kína esetében csak burkoltan, az esetleges súrlódások elkerülése érdekében. Az oroszok azonban biztosak abban, hogy a kínaiak, akik olyan keményen dolgoztak a gazdasági növekedésért, ugyanolyan fontosnak tartják a jólétüket, mint az oroszok.

- ami azt jelenti, hogy a nukleáris csapással való fenyegetésnek el kell tartania Kínát attól, hogy megtámadja Oroszországot.

Mivel a posztbirodalmi Oroszország most minden korábbinál jobban befelé fordul, az orosz kormány figyelmét az orosz távolkelet és Szibéria jövője köti le. Amikor az oroszok azt mondják, hogy "Kína", valójában Oroszország keleti tartományaira gondolnak: Primorie, Transbaikal és Kelet-Szibéria. Ami Pekingben, Sanghajban vagy a Tajvani-szorosban történik, az elsősorban abból a szempontból fontos, hogy milyen hatással van Oroszország keleti részének kulcsfontosságú lakossági központjaira, például Vlagyivosztokra vagy Habarovszkra. Amikor Oroszország beleegyezett abba, hogy finalizálják a Kínával közös határt, lefektetik a Csendes-óceánba vezető csővezetékét vagy Vlagyivosztokban rendezik meg a 2012-es APEC-csúcstalálkozót, annak fő célja a legkeletibb tartományai fellendítése volt.

¹² Andrei Piontkovsky, "Ostrov Sibir, tretij put' k rabstvu", 2010.

Egyes oroszok úgy érzik, hogy a jelenlegi kormány túl puhány Kínával szemben. Egyes szakértők azzal vádolják a Kremlt, hogy "eladja az országot" Pekingnek.¹²

A vád nem igazságos, bár a vezetés tudatában van annak, hogy Oroszországot Kína "vazallussá" teheti. A Kína felemelkedésének lényegét jelentő "békéről és harmóniáról" szóló vita mögött az orosz vezetés egy felemelkedőben lévő nagyhatalmat lát. De tisztában vannak azzal, hogy Kína történelmi sérelmei a nyugati hatalmak ellen irányulnak. Moszkva abból is vigaszt merít, hogy a cári Oroszország soha nem tartozott Kína birodalmi elnyomói közé; úgy véli, hogy a Szovjetunió Kínával szembeni politikája is alapvetően jóindulatú volt, vagyis Pekingnek nincs oka haragtartásra.

A tekintélyelvűség ellenére sem Oroszországban, sem Kínában nem mindenről a legfelsőbb vezetés dönt. A két hatalmas bürokrácia, amely ezt az országpárt irányítja, kulturálisan még mindig világok választják el egymástól. Gyakran előfordul, hogy a felülről érkező jelzések nehezen jutnak el az operatív szintekre, és nehezebben ösztönzik a szorosabb együttműködést. A kínai-orosz társadalmi érintkezésben az udvariasság a norma, míg az őszinteség ritka és értékes tulajdonság. Official Moszkva és official Peking reméli Oroszország és Kína boldog együttélését. Így a nyilvánvaló és növekvő aszimmetria ellenére az amúgy is meglehetősen erős

3Kínakülpolitikája világ

Peking örömmel reagált kedvezően Oroszország elmúlt évtizedekben tett kísérleteire, hogy partnerséget építsen ki és megoldja a fennálló határkérdéseket. Kína általánosságban a szomszédos országokkal való kapcsolat rendezésének stratégiáját követi. A Moszkvával 2004-ben megkötött határmegállapodás esetében Kína nemcsak területet nyert, hanem véget vetett annak az igazságtalan helyzetnek is, amelyet a Szovjetunió a Szovjetunió által a 2004.

1930-as években, amikor Kína és Oroszország határa a folyó kínai partján, nem pedig a főcsatorna mentén húzódott. Az alku mégsem volt mindenütt népszerű: sok kínai úgy véli, hogy az 1858-as és 1860-as

kapcsolat megszilárdul, miközben Kína új hatalmi státuszának figyelembevételével újra egyensúlyba kerül és újradefiniálódik.

az Oroszországnak a mai Primorie és Transbaikal területének 1,5 millió négyzetkilométeres területét odaítélő szerződéseket "egyenlőtlen" szerződéseknek, amelyek ugyanabba a kategóriába tartoznak, mint Hongkong 1997-ben lejárt bérleti szerződései.

A kínai kormány azonban, miközben nem vitatja a 19. századi dokumentumok egyenlőtlen helyzetként való jellemzését, sőt, engedélyezi olyan könyvek és térképek kiadását, amelyek kifejezetten ezt állítják, titokban azzal érvel, hogy a Moszkvával kötött új megállapodások "földet a békéért" megállapodást jelentenek. Az Oroszországgal fenntartott jószomszédi kapcsolatok lehetővé teszik Kínának, hogy ne aggódjon az északról érkező katonai fenyegetés miatt, és segítenek abban is, amit a kínaiak "amerikai tényezőnek" neveznek.

Ezek az aggodalmak segítenek megmagyarázni, hogy Peking miért volt viszonylag konstruktív a posztszovjet Oroszországgal szemben. A Szovjetunió felbomlása nem is jöhetett volna rosszabbkor Peking számára. Kínát előbb szorították bele egy kiemelkedőbb geopolitikai szerepbe, mint amire készen állt volna. Pekinget a nemzetközi elszigeteltség is sújtotta az 1989-es Tiananmen téri ellenzéki tüntetések erőszakos leverése után, amely olyan éles ellentétben állt a kelet-európai kommunizmus és a Szovjetunió bukásával.

Moszkva az egyetlen külföldi főváros, amellyel Peking méltó stratégiai partnerséget kötött. Ez azonban többet elárul Kína

Mindazonáltal Peking sok tapintatot alkalmazott Oroszországgal szemben, különösen a viharos 1990-es években. Bár Kína minden bizonnyal megkönnyebbült, hogy az "északi fenyegetés" megszűnt, tartózkodott attól, hogy nyilvánosan ünnepelje a Szovjetunió elleni 30 éves hidegháború végén aratott győzelmet. Peking visszafogottságát természetesen saját érdekei vezérelték. Félt a hatalmas szomszédos ország instabilitásától; a Szovjet Kommunista Párt hirtelen összeomlásában a KKP kínai uralmát fenyegető veszélyt látott; bizonytalan volt a Kína muszlimok lakta Hszincsiang tartományával határos Közép-Ázsia új államaival kapcsolatban; és aggódott az Egyesült Államok javára történő masszív globális hatalmi eltolódás miatt.

A kínaiak, érzékelve Moszkva érzékenységét, okosan, a nagyhatalomnak kijáró tisztelettel kezelték az új Orosz Föderációt. Vigyáztak arra, hogy ne alázzanak meg egy olyan országot, amely a birodalom utáni nehéz kiigazításon megy keresztül. Oroszországot a kínaiak amúgy is nehezen kategorizálható országnak találták: nem tartozik sem az első, sem a harmadik világhoz. Nem ázsiai és nem is teljesen nyugati. Jelcint nyugatbarátnak ítélték; Putyint az első ciklusában nyugatbarátnak, a másodikban pedig "keletbarátnak"; Medvegyevet pedig ismét nyugatbarátnak. Egyes kínaiak Oroszországot szúrósnak látják, és állandóan azon tűnődnek, hogy mikor veszíti el a türelmét, és mikor mutatja meg a világnak keményebb arcát. A kínaiak többek között azért vigyáznak arra, hogy ne ingereljék Oroszországot, mert nem akarják arra ösztönözni, hogy agresszívebbé váljon Kínával szemben.

A kezdeti kínai csodálkozás a posztszovjet Oroszországban végbemenő változások ütemén és irányán végül megvetéssé változott. Bár ezt az érzést szinte soha nem fejezik ki nyíltan, a kínaiak csendben leírták Oroszországot, mint olyan országot, amely abszolút és relatív hanyatlásban van. Peking azonban felismerte, hogy még egy gyengébb Oroszország is arra törekedne, hogy stratégiaiilag független maradjon, és nem habozna időnként szembeszállni az Egyesült Államokkal - amelynek Kína számára megvolt a maga haszna.

Az Oroszországgal foglalkozó kínai tudósok hangsúlyozzák, hogy

az USA-tól való félelem, mint Oroszország megbecsülése. Miközben Kína gazdasága teljesen összefonódik az amerikai gazdasággal, a két fél stratégiai rivalizálásba keveredett, amely a világ destabilizálására alkalmas konfrontációvá fajulhat. A jelenlegi kétoldalú kapcsolat alapvetően pragmatikus, és az Egyesült Államok és Kína közötti különbségek legalábbis elvben kezelhetőnek tűnnek. De más körülmények között, más washingtoni vagy pekingi vezetéssel a versengés győzedelmeskedhet az együttműködés felett.

A kínaiak alapvetően kétféleképpen vélekednek az Egyesült Államokról, és ez az Oroszországhoz való hozzáállásukat is befolyásolja. Az uralkodó gondolkodásmód szerint Kínának a belső fejlődésre kell összpontosítania, és az aktív külpolitikát a jövőre kell hagynia. Ez a csoport úgy véli, hogy Kínának együtt kell működnie az Egyesült Államokkal, és el kell kerülnie, hogy idő előtt megkérdőjelezze annak vezető szerepét vagy jelenlétét az ázsiai-pacifikai térségben. Tisztában van azzal, hogy Amerika történelmi változással Ázsiát emeli külpolitikai prioritásainak élére, de kölcsönös megértés és az amerikaiakkal folytatott párbeszéd mellett érvelnek, amely a nézeteltérések közös kezeléséhez vezet. E csoport úgy véli, hogy a versengés kezelésének és az együttműködésen keresztül történő mérséklésének elmulasztása mind Kínának, mind az Egyesült Államoknak sokba fog kerülni.

Ezt a nézetet a KKP, a hadsereg, a biztonsági szolgálatok és az akadémiai szféra képviselői megkérdőjelezzik, akik úgy érzik, hogy Kína gazdasági teljesítménye és a Nyugat viszonylagos hanyatlása megerősítette őket. Ezek az emberek az USA Kínával kapcsolatos szándékait is kevésbé jóindulatúan értelmezik. Számukra az USA a Kínára gyakorolt nyomásgyakorlás politikáját folytatja, igyekszik leszorítani Kínát, megfékezni befolyását és geopolitikailag bekeríteni Kína szomszédjaival kötött szövetségek révén. Ezt az elemzést alátámasztják a közelmúltbeli amerikai politikai nyilatkozatok, például Hillary Clinton külügyminiszter 2011. novemberi *Foreign Policy* cikke; szimbolikus lépések, például az amerikai tengerészgyalogosok Észak-Ausztráliába történő telepítéséről szóló döntés; valamint a Dél-kínai-tengeren a "hajózás szabadságát" támogató amerikai diplomáciai kampány, amelyet Peking beavatkozásnak tekint a számos délkelet-

Közvetlen szomszédságában Peking Japánban látja a fő történelmi gonosztevőt. A 19. és 20. században Japán Kína ellen fordult, és leigázni akarta. A kínaiak továbbra is haragszanak Japánra, amiért az nem volt hajlandó teljes mértékben elismerni a háborús bűnösséget, és ezt nyilvános szimbólumokban és iskolai tankönyvekben is megjelenítik. Bár Kína nemrégiben háttérbe szorította Japánt, mint Ázsia vezető hatalmát, Peking továbbra is fájdalmasan tudatában van a két országot elválasztó technológiai szakadéknak és az életszínvonalbeli szakadéknak. Peking azzal is tisztában van, hogy Kína tengeri és légi erejének növekedése, különösen a nyílt tengeren, a japánokat nemcsak félelemmel tölti el szomszédjukkal szemben (a modern történelem során először), hanem minden eddiginél elszántabban igyekszik elhárítani ezt a fenyegetést. Japán figyelembe vette az Egyesült Államokkal kötött biztonsági szövetségét; ha ez elégtelennek bizonyulna, saját atomfegyvereket építhet - amit a kínaiak mindenáron el akarnak kerülni.

India, Ázsia másik felemelkedő hatalma, Kína riválisa a jövőre nézve. A kínaiak nem félnek Indiától, de India fél Kínától. Peking és Delhi viszonya sokat javult az 1962-es himalájai határháború óta, de a kétoldalú kereskedelem fellendülése ellenére a kapcsolat belátható időn belül továbbra is feszült marad. Kína de facto szövetsége Pakisztánnal, India ősellenségével és Dél-Ázsia rivális atomhatalmával egyre erősödik. Ugyanakkor Pakisztán szövetsége az Egyesült Államokkal gyengül, miközben az indiai-amerikai kapcsolatok egyre sűrűsödnek. Mivel közeledik Amerika esetleges afganisztáni kivonulásának lehetősége, az India és Pakisztán közötti rivalizálás...

és Kína között Dél- és Közép-Ázsiában valószínűleg fokozódni fog.

Kína és a délkelet-ázsiai országok kapcsolatait, akárcsak a Japánnal és az Egyesült Államokkal fenntartott kapcsolatokat, szoros gazdasági kapcsolatok és megoldatlan stratégiai nézeteltérések jellemzik. A délkelet-ázsiai országok közül egyedül Indonézia válhat Kína befolyásának komoly versenytársává. A térségben azonban sokkal több államnak vannak területi vitái Kínával a Paracel- és Spratly-szigetek miatt, és a kizárólagos gazdasági övezetek, amelyeket Kína tart fenn körülöttük. A Dél-kínai-tenger, amelyet Peking már régóta úgy tart

"stratégiai határain" belül Kína jövőbeli külpolitikai stratégiájának próbatáblájává és az ázsiai nemzetközi kapcsolatokat lakmuszpapírájává válik.

Pekingnek természetesen formális szövetsége van Észak-Koreával, de ez a kapcsolat nem volt könnyű. A phenjani vezetés nem hajlandó elfogadni Kína vezetését, annak ellenére, hogy sok kínai segínyt kap. Kim Dzsong Un hatalomra kerülése egyelőre nem változtatott ezen a viszonyon. Ezzel szemben Peking és Dél-Korea kapcsolatai gazdaságilag szorosak és így rendkívül gyümölcsözőek, de bonyolítja őket Dél-Korea katonai szövetsége az Egyesült Államokkal és az amerikai erők jelenléte az országban. Egy egységes Korea amerikai csapatokkal a Yalu folyó túlságosan olyan kimenetel, amelyet Kína igyekszik majd megakadályozni. Végül a közép-ázsiai országok és Mongólia általában barátságosak Kínával szemben, de enyhén félnek is tőle. Ironikus módon Peking a fent felsorolt szomszédok mindegyikét - beleértve Indiát és Dél-Koreát is - hivatalosan stratégiai partnerként jelöli meg.

Moszkva szerepe Kína biztonságpolitikájában

Egy magas rangú indiai diplomata egyszer megjegyezte egy korábbi vezető amerikai diplomatának, hogy Ázsiában mindenki fél egy erős Kínától - kivéve Oroszországot. Mi ennek az oka, tűnődött az indiai: az oroszok vakok, ostobák, vagy túlságosan megszállottak az Egyesült Államokkal szemben? Az amerikai, aki 2011 áprilisában mesélte a történetet a szerzőnek, nem

kész válasza van. Egy amerikai tudós, Stephen Blank azonban nemrégiben arra a következtetésre jutott, hogy Oroszország de facto megadta magát Kínának, és megszűnt független tényező lenni az ázsiai geopolitikában. ¹³ Bár Moszkva Kína-politikájának néhány orosz kritikus

¹³ Stephen Blank, "Russia's Prospects in Asia", *Strategic Studies Institute*, 2010. december.

együttértene vele, ez a következtetés enyhén szólva is elhamarkodott. ¹⁴ számon, mint ami többnyire a tengerparton fekszik.

¹⁴ Például Andrei Piontkovsky, "Tretiy put' k rabstvu", 2010.

Oroszország továbbra is fontos Kína számára, és nem tartozik a "mellékállam" kategóriájába. Oroszország szerepet játszik Kína minden

szavazott. A 2000-es évek végén azonban Kína kilépett Oroszország árnyékából, és elkezdett együtt szavazni.

a fent leírt kapcsolatok. Ha Oroszország túlságosan az Egyesült Államok felé hajlana, hogy Washington junior partnerévé váljon, Kína általános stratégiai helyzete drámaian romlana. Oroszország megszűnne Kína "biztos háterszága" lenni, ami Pekingben az Egyesült Államok általi "stratégiai bekerítéstől" való félelemhez vezetne. Ezért aggódott Peking 1994-ben Oroszország részvétele miatt a NATO Partnerség a Békéért programjában. Az orosz vezetők időnkénti megjegyzései a NATO-val való szorosabb együttműködésről mind a mai napig idegesítik Pekinget. Oroszország teljes jogú NATO-tagsága, amelyet sok orosz liberális - például a Medvegyev elnökhöz közel álló Igor Jurgens - támogat, Kína vezetői számára ellenszenves lenne. Az uralkodók szerencséjére a kínai szakértők és officialisták arra a következtetésre jutottak, hogy az Oroszország és Amerika közötti nézeteltérések továbbra is eléggé alapvetőek ahhoz, hogy lehetlenné tegyenek bármilyen valódi szövetséget közöttük.

Ugyanakkor Kína nem szeretné, ha Washington és Moszkva között konfrontáció alakulna ki; ez feszültségekhez vezethetne a Kaukázusban és Közép-Ázsiában, és Pekinget nehéz geopolitikai döntésekre kényszerítené. Értetlenül állt például, amikor 2010-ben és 2011-ben Putyin és Medvegyev azt mondta, hogy ha az USA rakétavédelmi rendszereket épít Európában Moszkva részvétele nélkül, akkor stratégiai fegyverkezési versenyt indítanak Washingtonnal. A kínai vezetők tanácsadói azon tűnődtek, hogy Oroszország honnan fizetné az erőforrásokat egy ilyen konfrontációhoz. A kínaiakat bosszantotta az Oroszország és az USA közeli szövetségese, Grúzia között 2008-ban kitört háború, és úgy vélték, hogy ez a konfliktus rendkívül destabilizálja a nemzetközi rendszert, és veszélyt jelent Kína érdekeire. Peking preferenciája, ami az amerikai-orosz kapcsolatokat illeti, továbbra is egyértelmű: semmi összejátszás és semmi összeütközés a két fél között.

A kínaiak messze nem passzív szemlélői az amerikai-orosz kapcsolatoknak. Az 1990-es évek végén és a 2000-es évek elején Kínának nem okozott gondot, hogy Oroszország vezető szerepet vállalt az USA koszovói és iraki katonai akcióinak ellenzésében; Peking tartózkodott az ENSZ Biztonsági Tanácsának kulcsfontosságú határozatainál, amelyek ellen Oroszország

Oroszországgal. Peking aktívabb álláspontot képvisel, miközben elkerüli, hogy az ENSZ BT-ben az ellenvélemény egyedüli hangja legyen. Magán Kínán belül azok, akik az Egyesült Államokat fenyegetésnek tekintik, még szorosabb kapcsolatért esedeznek Moszkvával. Ezek az érzelmek széles körben elterjedtek a katonaság körében és Északkelet-Kínában is, az Oroszország határához közeli régióban.

Kína és az Európai Unió kapcsolatát részben Oroszország is alakítja. A kínaiak aggódnak amiatt, hogy Oroszországnak szüksége van az európai technológiára és befektetésekre, ami a Nyugattal való integráció irányába tereli az országot (még akkor is, ha Putyin az "integráció" alatt egy olyan Európát ért, amely az EU-ból és a volt szovjet államok Oroszország által vezetett csoportjából áll). Minden olyan kapcsolat, amely Oroszországot közelebb kötné a Nyugathoz, Kínában a bekerítéstől való félelmet kelti, és nemkívánatosnak tekintik. Amikor a kínaiak azt mondják, hogy "hagyjuk Oroszországot Oroszországnak", akkor inkább önérdékből beszélnek, mint hogy az orosz nacionalistáknak kedveskedjenek.

A jövőben Kína folyamatos felemelkedése, valamint a Moszkva és Peking közötti egyre kiegyensúlyozatlanabb viszony arra készítheti az orosz vezetést, hogy megváltoztassa az egyensúlyozással kapcsolatos megközelítését: Oroszország ekkor az Egyesült Államokhoz és az Európai Unióhoz fűződő kapcsolatát a kínai-orosz kapcsolatok tényezőjeként játszhatja ki. Fordítva, attól függően, hogy a kínaiak hogyan döntenek, Peking vagy Oroszország "eurázsiai" irányultságának erősítésére törekedhet, vagy segíthet az oroszoknak felismerni, hogy mégiscsak európai származásúak, és hogy a Nyugathoz tartoznak. Oroszországnak azonban nem tenne jót a Nyugat és Kína közötti politikai ingadozás.

Peking is gondosan figyelemmel kíséri Oroszország Japánnal kapcsolatos politikáját. Első látásra Pekingnek nincs sok félnivalója ezen a fronton: a két ország 1904-05-ben és a második világháború végén is harcolt egymással. Kapcsolatukat továbbra is beárnyékolja a Kuril-szigetek körüli területi vita, amelyek egy részét Oroszország 1945-ben követelte magának. A kínaiak ügyesen kihasználják ezt a vitát, hogy Moszkvának kedvezzenek: 2010-ben például a két fél

bármilyen, ami arra készíti Japánt, hogy fegyveres erőit Kínától az Oroszországgal közös északi határa felé tolja el.

Másrészt Pekingnek figyelembe kell vennie Oroszország növekvő katonai jelenlétét a Pacifcánon, amelyet a telepítések - például az új, francia gyártmányú *Mistral* hadihajó - és a gyakorlatok - például a Vosztok-2010 néven ismert gyakorlat - tekintetében figyelhet meg. Ez a jelenlét potenciálisan bonyolíthatja a stratégiai képet Északkelet-Ázsiában. Ez különösen igaz, mivel Oroszország - a Tokióval a Kuril-szigetek miatt fennálló feszültségek ellenére - nem tekinti Japánt komoly potenciális ellenfélnek. Valójában, mivel Moszkvának szüksége van egy technológiailag képes és tőkében gazdag országra, amely segíthet szibériai és pacifikai területeinek fejlesztésében, Japán nyilvánvaló jelölt arra, hogy stratégiai partnere legyen. Egy orosz-japán közeledés, bár nem feltétlenül Peking rovására, kevésbé tenné függővé Oroszországot Kínától. És mivel Tokió Washington áldása nélkül nem egyezne bele egy ilyen újbóli közeledésbe, Pekingnek azt kell feltételeznie, hogy egy orosz-japán partnerség de facto az USA-t is informális partnerként vonná be - és ez felerősítené Kína bekerítéstől való félelmét.

India az 1970-es évek eleje óta majdnem szövetségben áll Oroszországgal, de a hidegháború végeztével már nem Kína (vagy az Egyesült Államok, a másik korábbi célpont) a célpontja. Peking üdvözölte Moszkva 1990-es évek végi kezdeményezését a "RIC" csoport létrehozására, amely egy Oroszország, India és Kína közötti konzultációs mechanizmus. Ez a vállalkozás nem jutott túl az alkalmi csúcstalálkozókon és miniszteri találkozókra, de ha valaha is szilárdabbá válna, Moszkva jól járna - mindaddig, amíg jobb kapcsolatokat tart fenn Pekinggel és Delhivel, mint amelyeket azok egymással ápolnak.

Délkelet-Ázsiában Moszkva fegyvereket ad el számos országnak, például Vietnammak, Malajziának és Indonéziának, amelyek nyugtalanok Kína felemelkedése miatt, és vitatják a Dél-kínai-tenger nagy részére vonatkozó igényét. Moszkva Észak-Koreában is szereplő marad, mivel azon kevés országok egyike, amelyek vendégül látták a nemrég elhunyt Kim Dzsong Ilt. Moszkva egyre szorosabb gazdasági és politikai kapcsolatot ápol Szöullal.

Kína szempontjából fontos, hogy Oroszország továbbra is jelentős befolyással rendelkezik a volt szovjet Közép-Ázsiában, és újra felfedezte érdeklődését a volt szovjet szövetséges Mongólia iránt, amely Kína növekvő befolyását szeretné ellensúlyozni. Bár Pekingnek nincs szüksége Oroszország engedélyére ahhoz, hogy hozzáférjen Közép-Ázsia energiaforrásaihoz, Kína gazdasági terjeszkedése a térségben messzebbre és zökkenőmentesebben fog haladni, ha nem ütközik Oroszország ellenállásába.

Végül, a harmadik országokkal fenntartott kapcsolati hálóján kívül Oroszország stratégiai helyzete miatt is egyedülálló Kína számára - Peking egy órányira van az orosz határtól -, valamint azért, mert mind energiát, mind pedig értékes katonai, nukleáris és újtechnológiákat biztosít. A hosszú kínai-orosz határ könnyű hozzáférést biztosít Peking számára a természeti erőforrásokhoz, amelyekbe bármely harmadik fél nehezen tudna beavatkozni. Ami döntő fontosságú, Kína már nem tekinti Oroszországot riválisának, és nincs is szüksége rá gyámként. Nem meglepő tehát, hogy a kínai képviselők és szakértők "valódi stratégiai partnerként" tekintenek Oroszországra.

- megkülönböztetni más országoktól, amelyek egyszerre tekinthetők partnereknek és versenytársaknak.

A kínaiaknak kevés illúziójuk van a mai Oroszországgal kapcsolatban. A Szovjetunió által az 1950-es években nyújtott hatalmas segítség emlékei már rég elhalványultak. Az a csodálat, amelyet egyes kínaiak az 1960-as és 1970-es évek viszonylagos szovjet jóléte és technológiai képességei iránt éreztek, szintén múltóban van. A posztszovjet Oroszország őszintén szólva nem vonzó sok kínai számára, akik szervezetlennek, elmaradottnak és civilizálatlannak látják. A kínaiak büszkék arra, hogy mindenre emlékeznek - a jóra és a rosszra egyaránt. Ebben a tekintetben Oroszország könyve a szemükben enyhén pozitív. A kínaiak azonban nem látnak okot arra, hogy irigyeljék Oroszországot, kivéve az erőforrásait.

4 Oroszország , Kína és a globális kormányzás

Az előző fejezetekben Oroszország és Kína saját biztonsági helyzetükről alkotott nézeteiről, valamint egymás szerepéről volt szó. De mit gondol a két ország a globális kérdésekről, és mi az általuk kívánt "világrend" - milyen nemzetközi rendszerben szeretnének élni, és milyen elképzeléseik vannak a közös szomszédságukról?

Oroszország úgy látja, hogy a nemzetközi rendszert az Egyesült Államok uralja. Vezetésének energiája nagy részét arra fordítja, hogy ellenőrizze az Egyesült Államok hatalmát, vagy megállapodásokat kössön Washingtonnal - mint például a 2010-es "Új Kezdet" szerződés a stratégiai fegyverzetcsökkentésről, amely úgy tűnt, hogy Moszkvát egyenrangúvá teszi az Egyesült Államokkal. Az 1990-es évek vége óta a Kreml az Egyesült Államok globális dominanciájának ellensúlyaként támaszkodik Kínára. Moszkva először elfogadta Peking "többpólusú világrend" koncepcióját, majd azt saját igényeihez igazította, hogy ellensúlyozza az amerikai hegemoniát. Oroszország és Kína egyaránt úgy véli, hogy politikáik globális szintű összehangolásával növelhetik tekintélyüket és jobban megvédhetik érdekeiket. A különbség természetesen az, hogy míg a kínai "pólus" egyre nagyobb, addig Oroszországé egyre kisebb. Egy valóban többpólusú rendszerben Oroszország kényelmetlenül helyezkedik el két nagyobb hatalmi központ között.

Pekinghez hasonlóan Moszkva is elutasítja a belügyeibe való külső beavatkozást, különösen, ha az a demokrácia előmozdítására irányuló nyugati kísérletek formájában történik. A két autoriter rezsim különösen aggódik amiatt, hogy az Egyesült Államok által támogatott "színes forradalmak" sikerrel járhatnak a szomszédságukban. Ennek ellenére Moszkva az 1990-es évek óta az Európa Tanácsban és az Európai Unió Szervezetében való tagságán keresztül

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) a Nyugatnak nagyobb teret

háborúval kapcsolatban.

befolyást gyakorolhat belügyeire, mint Kína.

Pekinghez hasonlóan Moszkva is régóta összekapcsolja az állami szuverenitás támogatását a területi integritás védelmével. Oroszország és Kína támogatást ajánlott fel egymásnak Tajvan, Tibet és Hszincsiang, illetve Csecsenföld ügyében. Az 1990-es években Peking soha nem bírálta Oroszországot a csecsen háborúban tanúsított magatartásáért. Moszkva az egyetlen nagy főváros, amely 1949 óta következetesen és nyilvánosan támogatta Peking álláspontját Tajvan és a két másik érzékeny kínai terület ügyében - még a kínai-szovjet hidegháború csúcspontján is. Ma, amikor Kína úgy érzi, hogy szüksége van Oroszország támogatására, moszkvai nagykövetének csak fel kell hívnia az orosz külügyminisztériumot. Kínai szakértők szerint az orosz nyilatkozatok megfogalmazása időnként felülmúlja a kínai várakozásokat.

Az orosz vezetők tisztában vannak azzal, hogy országuk stratégiai háttérként és erőforrásbázisként elsődleges értéket képvisel Kína számára, és tudatosan tartózkodnak minden olyan vállalkozástól, amely Kína ellenségévé válását kockáztatná.

A Kreml valóban kész arra, hogy mindent megtegyen azért, hogy ne provokálja Kína haragját olyan kérdésekben, amelyek nem érintik Oroszország kulcsfontosságú érdekeit. Így Moszkva nemrégiben megtiltotta a Dalai Lámának, hogy Oroszország buddhista területeire (Burjátföldre, Kalmükföldre és Tuvába) látogasson, annak ellenére, hogy a regionális képviselők ezt kérték tőle. A norvégiai orosz nagykövet távol maradt a kínai disszidens Liu Hsziao-po 2010-es Nobel-békedíjának átadásáról - bár az orosz média bőségesen beszámolt a díjról. És Oroszország nem fog semmi olyat tenni, ami Peking szerint az USA által vezetett bekerítéshez vezethet.

Ennek a kölcsönös támogatásnak azonban megvannak a maga korlátai. A 2008-as orosz-grúz háborút követően Peking elutasította Abházia és Dél-Oszétia függetlenségének elismerését, arra hivatkozva, hogy ez a Kínára veszélyt jelentő szeparatizmus támogatását

engedett Kína hasonlóan vegyes üzeneteket adott az orosz-japán

területi vita. Az orosz officialistákkal folytatott megbeszéléseken a kínai diplomaták a "Déli Kuril-szigetekre" hivatkoznak, ami a kérdéses terület hivatalos orosz megnevezése; amikor a japánokkal tárgyalnak, Tokióhoz hasonlóan az "északi területekről" beszélnek. A kínai szakértők ezt azzal magyarázzák, hogy Oroszország saját álláspontja kissé kétértelmű, teret engedve a területi kompromisszumoknak, és hogy Peking nem akar oroszpartibbnak tűnni, mint maga Moszkva.¹⁵ A valóságban ennek a vitának a fennmaradása, amely az orosz-japán közeledés útjában áll, egyértelműen Kína érdeke; minél megosztottabbak a szomszédai, annál kevesebb oka van Kínának tartani az északkeleti kihívástól.

¹⁵ Ironikus módon ez a területi kérdés Moszkva és Tokió között abból ered, hogy a Szovjetunió 1950-ben nem volt hajlandó aláírni a Japánnal kötött San Franciscó-i békeszerződést, amelyben Japán lemondott a Kuril-szigetekre vonatkozó igényeiről, anélkül, hogy azokat vagy a beneficiáriumot megnevezte volna. A szovjet döntés, hogy nem írja alá a szerződést, tiltakozásul született az ellen, hogy Kínát a tárgyalásokon nem Peking, hanem a tajvani nacionalista kormány képviselte.

jelenténé. Mégis, az akkori magánbeszélgetések során Hu Csin-tao biztosította Vlagyimir Putyint arról, hogy Kína Oroszországgal, nem pedig Grúziával szimpatizál. A kínai külügyminisztérium nyilvánosan dicsérte Oroszország szerepét "a dél-kaukázusi stabilitás megteremtésében".

Moszkva a maga részéről semleges álláspontot képvisel a kelet-kínai-tengeri Senkaku (vagy Diaoyuta) szigetek körüli kínai-japán vitában, amely terület fosszilis tüzelőanyagokban gazdagnak számít. Az ugyancsak vitatott dél-kínai-tengeri helyzetet illetően Oroszország elfogadja Kína ragaszkodását ahhoz, hogy a Spratly- és Paracel-szigetekkel kapcsolatos vitákat kizárólag az érintett felek oldják meg. Támogatja e viták békés rendezését a magatartási kódex alapján, amelynek irányelveiről Kína és a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének országai 2002-ben állapodtak meg, és amelyet 2011-ben megerősítettek. (Négyszemközt az orosz officialisták rosszallóan nyilatkoznak Vietnammak a dél-kínai-tengeri "hajózás szabadságára" vonatkozó felhívásáról, mivel ez az amerikai álláspontot tükrözi; valamint arról, hogy a Fülöp-szigetek nyíltan támaszkodik az USA diplomáciai és katonai támogatására.)

Peking másképp vélekedik az Északi-sarkvidékről, mint Moszkva. Oroszország azt szeretné, ha az Északi-sarkvidék lényegében fel lenne osztva, és ezen túlmenően az öt part menti ország (az Egyesült Államok, Kanada, Dánia, Norvégia és ő maga) osztozna rajta. Kína, amely nem tartozik az ötök közé, azt akarja, hogy az Északi-sarkvidéket

Az oroszok büszkék arra, hogy a G8 tagjai. A valóságban azonban Oroszország tagsága meglehetősen üresnek bizonyult.

minden ország számára nyitottnak kell lennie. E nézeteltérések ellenére Kína érdeklődik az északi-tengeri átjáró lehetséges kereskedelmi hasznosítása iránt, amely lehetővé tenné, hogy a kínai áruk Oroszország sarkvidéki partvidékén keresztül Európába jussanak, jelentősen lerövidítve a tranzitidőt. Az útvonal megnyitása a nemzetközi hajózás számára Oroszország számára is előnyökkel járna, de ehhez Moszkvának enyhítenie kellene azokat a szabályozásokat, amelyek eddig az ország északi partvidékét a külföldiek elől elzárták. Oroszország ezt továbbra is vonakodik megtenni, főként biztonsági okokból.

Az ENSZ BT állandó tagjaiként Kína és Oroszország teljes mértékben kihasználta ezt a platformot, hogy közös álláspontot képviseljen olyan vitás biztonsági kérdésekben, mint Koszovó, Irak, Irán, Szudán, Zimbabwe, Líbia és Szíria. Ezzel alternatívát igyekeznek felmutatni az Egyesült Államok és legközelebbi szövetségesei álláspontjával szemben, és demonstrálni a kínai-orosz szolidaritást. Az ENSZ BT szavazásakor Oroszország sokkal szívesebben használta vétőjogát, mint Kína, ami kényelmes volt Peking számára, mivel lehetővé tette számára, hogy tartózkodjon - például Irakkal kapcsolatban -, és így ne kelljen megfizetnie Washington ellenkezésének árát. Amikor azonban Oroszország úgy dönt, hogy az Egyesült Államok oldalára áll, ahogyan 2010-ben tette ezt Iránnal kapcsolatban, Kína nehéz döntés előtt áll: vagy egyedüli vétót emel, amit általában nem szívesen tesz meg, vagy hagyja, hogy a határozatot elfogadják (ahogyan tette az Iránnal szembeni szankciók esetében).

Kína és Oroszország részt vesz a BRICS-csúcstalálkozókon (Brazília, India és Dél-Afrika vezetőivel együtt), amely a feltörekvő hatalmak informális csoportja. Ezt a csoportot többnyire globális keretként használják a világrenddel kapcsolatos nem nyugati nézetek kifejezésére. Amikor az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2011 márciusában arról szavazott, hogy Líbia fölé tilalmi zónát vezessenek-e be, a BRICS-országok - amelyek mindegyike tagja volt az ENSZ BT-nek - mind tartózkodtak. A BRICS-csoportosulás a PR szempontjából minden tagjának hasznos volt, mivel nagyon kis költséggel növelte a BRICS-csoport globális befolyását.

Moszkva kudarcot vallott abban a kísérletében, hogy a Nyugat demokráciatársaként ismerje el, ami a klub közös jellemzője lett volna. Oroszországot nem ismerték el gazdasági nagyhatalomként sem, ezért nem hívták meg a G7-ek pénzügyminisztereinek találkozóira. Így Moszkva meglehetősen kényelmetlenül ült a G8-ban - egy meglehetősen kínos kiegészítő, amely nem volt sem megfelelően demokratikus, sem gazdaságilag fejlett.

Kína ezzel szemben a nemzetközi rendszerben való folyamatos előrehaladás hosszabb távú stratégiáját követi, és a G8-as tagságtól elzárkózik, annak ellenére, hogy sokkal nagyobb gazdasági befolyással rendelkezik, mint Oroszország. A G20-ban, amelynek Kína és Oroszország is tagja, Peking egyre aktívabb szerepet vállal - például a pénzügyi szabályozásról szóló vitában -, míg Moszkva hozzájárulása csekély. De Peking még a G20-ak között is óvatosan lépked: a dollár dominanciájával kapcsolatos kritikái ellenére Kína nagyon óvatos a jüan konvertibilis valutává alakításával kapcsolatban. Az oroszok, akik ellenállhatatlan lehetőséget látnak a dollár globális szerepének aláásására, többször és idő előtt javasolták az orosz rubelt regionális valutaként. Kína és Oroszország megállapodott abban, hogy kétoldalú kereskedelmük egy részében nemzeti valutájukat használják. Mindketten javasolták az IMF különleges lehívási jogainak - egy kvázi nemzetközi valuta - reformját, hogy a jüan és a rubel is bekerüljön a rendszerbe. A nemzetközi gazdasági szervezetekben azonban nem alkotnak közös frontot. A 2011-es IMF vezérigazgató-választáson Kína és Oroszország nem állított közös jelöltet.

Ami Peking és Moszkva között "ideológiai konkordátumnak" vagy "autoriter internacionálénak" tűnhet, az valójában sokkal kevésbé az: gyakorlati köteléket kötöttek, amelynek alapja a két ország alapvető érdeke, hogy megakadályozzák, hogy mások - elsősorban az USA - aláássák belső rendjüket és globális pozíciójukat. Moszkva és Peking úgy tekint a demokrácia és az emberi jogok nyugati támogatására, mint a washingtoni és brüsszeli versenytársaik vagy rosszindulatú ellenfeleik eszközére Oroszország és Kína gyengítésére. A tekintélyelvűek és a demokraták közötti ideológiai küzdelem nem

nem játszik különösebben jelentős szerepet az orosz-kínai kapcsolatokban: mindkét ország vezetője inkább pragmatikusnak nevezi magát. Annak ellenére, hogy kommunista, Kína diplomáciája gyakran pragmatikusabb, mint Moszkváé, amely Pekingnél hajlamosabb arra, hogy szembeszálljon az Egyesült Államokkal.

Kínát egyre több orosz tekinti követendő gazdasági modellnek. Néhány moszkvai technokrata számára Kína mint modell vonzereje - a gazdaságban betöltött erős állami szerep értelmében - a gazdasági világválság idején nőtt. Kína-pártiak a tudományos életben, az üzleti életben, a védelmi iparban,

¹⁶ Például Andrej Devjatov, a GRU nyugalmazott tagja. (katonai hírszerzés) ezredes, a Finam FM rádióknak adott interjúban, 2009. május 15-én.

és máshol is álmodnak egy lehetséges szimbiózisról Kína gigantikus műhelye és Oroszország szellemi tőke. Az alábbiak figyelembevételével Kína új erősségei, ezek az emberek úgy képzelik el Oroszországot, mint Kína stratégiai hátszögét, edzőjét, sőt, mint Kína megbecsült idősebb testvérét.¹⁶

Az új kínai-orosz szövetségről szóló álmok azonban nem megvalósult. Jellemző, hogy maga Kína nem kíván hivatalos szövetséget kötni Oroszországgal, mivel a Szovjetunióval az 1950-es években kötött szövetségét

– az egyetlen eset, amikor a Népköztársaság ilyen szoros köteléket alakított ki...

Észak-Korea kivételével - kivételesen - egy idegen hatalommal. Az oroszok többsége számára az is világos volt, hogy egy újjáélesztett szövetségben Peking lenne a főlényben. Bármennyire is szeretné a Kreml kikezdeni az amerikai dominanciát, nem igazán akar Kína junior partnerévé válni. Washingtonnal szembeszállni egy dolog; elfogadni egy junior pozíciót Pekinggel szemben egészen más dolog.

Kína és Oroszország regionális szinten produktívan együttműködik. Peking kezdeményezte 1996-ban, hogy a Kína, Oroszország és közép-ázsiai szomszédai közötti sikeres határmenti tárgyalásokból állandó intézmény, a Sanghaji Ötök, majd később a Sanghaji Együttműködési Szervezet legyen. Peking célja az volt, hogy megszilárdítsa a biztonságot nyugati határán, ahol a volt Szovjetunió új, muszlim többségű államai határosak Kína

Xinjiang tartomány (korábbi nevén Kelet-Turkesztán). Kína együttműködést akar új posztszovjet szomszédaitól, hogy megelőzze a saját muszlim kisebbségének lázadását, és Peking is érdekelt a kínai áruk új piacaiban és a közép-ázsiai energiaellátásban.

Érdekes módon az oroszok egyetértettek az SCO-val, noha más körülmények között a Kreml a kínai ajánlatot Moszkva történelmi területére való behatolásnak tekintette volna. A Kreml azonban arra a következtetésre juthatott, hogy Kína úgyszólván kapcsolatokat épít a közép-ázsiai államokkal, és hogy jobb, ha a

Kínának egy Oroszországgal közös szerven belül, mint hogy Peking saját kapcsolatokat alakítson ki az új, Moszkvát kizáró államokkal.

Tudatos

Oroszország érzékenységet, Peking megtaposta a volt szovjet területeken, gyakran hivatkozik Oroszországra mint nagyhatalomra, és nem ajánl politikai-katonai szövetséget az új államoknak - mindezt a

¹⁷ Kína Közép-Ázsiával kapcsolatos politikájáról lásd bővebben Zhao Huasheng: Eugene Rumer, Dmitri Trenin és Zhao Huasheng, "Central Asia: Views from Washington, Moszkva és Peking", M E Sharpe, 2006.

éles ellentétben az Egyesült Államok politikájával

és a NATO a volt Szovjetunió nyugati köztársaságaiban.¹⁷

nyugtalanító

A 2010-es évek elejére Oroszország a posztszovjet térségben megkezdte az első igazán integrációs törekvéseit. 2009-ben vámuniót hozott létre Kazahsztánnal és Fehéroroszországgal, amelyet 2012-ben "egységes gazdasági térré" fejlesztenek. Putyin célja, hogy 2015-re létrehozza az "eurázsiai schengeni övezetet": a tőke és a munkaerő szabad mozgásának övezetét a három országon belül, amelyet a valutaunió követ. Még ha Putyin Eurázsiai Uniója soha nem is válik politikai egységgé, és nem terjed túl a három alapító államon, az üzenet Pekingnek - és Brüsszelnek - egyértelmű: Oroszország nem fogja tétlenül nézni, ahogy korábbi határvidékei az új Eurázsia két nagy pólusa, az EU és Kína felé húzódnak. Moszkva versenyezni kíván, kihasználva egyrészt Európa belső diffizikai nehézségeit, másrészt Kína több szomszédjával, valamint az Egyesült Államokkal való romló viszonyát.

Moszkvából nézve az SCO nem a megfelelő eszköz a regionális gazdasági vagy biztonsági és védelmi integrációhoz. E célból Oroszország a vámunió és a Kazahsztánnal és Fehéroroszországgal közös egységes gazdasági térség mellett két másik szervezetet is támogat: az "Eurázsiai Gazdasági Közösséget" (Eurasec), amelyhez Kirgizisztán és Tádzsikisztán is tartozik; valamint a "Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetét", amely a fent említetteken kívül Üzbegisztánt is magában foglalja. Kína természetesen nem tagja ezeknek a posztszovjet megállapodásoknak.

Az SCO azonban hasznos volt Moszkva számára: a posztbirodalmi Oroszország és Kína közötti bizalmat épített egy olyan érzékeny régióban, amely a kettő közé ékelődött; és az ázsiai kontinensen szélesebb körű politikai párbeszéd platformjaként szolgált. Az SCO a Peking és Moszkva közötti kettős vezetés ritka esetét is képviseli, bár ez némi problémával jár. Mindkét ország a saját erősségeit igyekezett kihasználni: míg Kína azt szeretné, hogy a SCO a gazdasági és fejlesztési kérdésekre összpontosítson, Oroszország a biztonságra helyezi a hangsúlyt.

A terrorizmus és a szélsőséges elleni küzdelem mellett az SCO rendszeres közös hadgyakorlatokat is tart, amelyeket felváltva rendeznek az egyes tagok területén, és békefenntartó gyakorlatnak álcáznak. Ezeket a manővereket természetesen az orosz és a kínai kontingensek dominálják. Oroszország számára ez egy eszköz arra, hogy katonai felszerelését bemutassa a potenciális vevőknek. A kínai Népi Felszabadító Hadsereg számára az oroszországi és közép-ázsiai gyakorlatok lehetőséget nyújtanak arra, hogy új színtereken gyakoroljon. De még ha egyes kívánságművész orosz kommentátorok az SCO-t "anti-NATO"-nak nevezték is, az nem katonai szövetség, és nem is ebbe az irányba fejlődik.

Oroszország és Kína nem akarja, hogy a bővítéssel felhíguljon az SCO közös vezetése. Ennek ellenére Moszkva valószínűleg üdvözlölné India csatlakozását, amely kedvezőbb helyzetbe hozná a RIC-háromszögben. Peking azonban egy ilyen csatlakozást "időszerűtlennek" tart.

5Gazdasági kapcsolatok

Kereskedelem és beruházás

Bár a közös globális és regionális érdekek fontosak a kínai-orosz kapcsolatokban, nem ezek az egyetlen ragasztóanyag: a kereskedelem és a beruházások kulcsszerepet játszanak. A Szovjetunió összeomlását követően Kína olcsó élelmiszerek és fogyasztási cikkek forrásaként nélkülözhetetlenné vált Oroszország számára. Ez különösen fontos volt a szibériai és a távol-keleti tartományok számára. Az évek során Kína jelentősége az orosz külkereskedelemben tovább nőtt. 2010-ben Kína megelőzte Németországot Oroszország vezető kereskedelmi partnereként. A kétoldalú kereskedelem értéke ekkor 55 milliárd dollárt tett ki (Oroszország globális külkereskedelmének több mint 8 százalékát), szemben az Oroszország és az Egyesült Államok közötti 25 milliárd dollárral. Mindkét kormány 2015-re 100 milliárd dolláros célt tűzött ki. A múltban ennek a kereskedelemnek nagy részét a Kínába irányuló orosz gépexport és a Kínából származó nyersanyagimport tette ki. Mára a szerepek felcserélődtek: Oroszország kínai gyártmányú termékeket importál, köztük egyre nagyobb mennyiségű gépet, és nyersanyagokat exportál. – energia, fémek és fa - néhány csúcstechnológiai termék mellett.

Oroszország kevésbé fontos kereskedelmi partnere Kínának, mint Kína Oroszországnak. Kína számára Oroszország csak a 14. legnagyobb vásárló, és nemcsak az összes nagy gazdaságot - az Egyesült Államokkal folytatott kereskedelmi forgalom meghaladja a 400 milliárd dollárt -, hanem Ausztráliát, Brazíliát, Malajziát és Thaiföldet is maga mögé utasítja. Az orosz kereskedelem elsősorban a Szibériával határos Északkelet-Kína számára jelentős tényező. Kína oroszországi befektetései mindössze 1 milliárd dollárt tesznek ki. A gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi kérdésekkel foglalkozó kínai kormányzat számára Oroszország nem tényező.

A 2000-es években Moszkvában az az elképzelés alakult ki, hogy a kínai növekedést mozdonyként használják fel a kínai gazdasági és társadalmi fejlődés ösztönzésére.

Oroszország távol-keleti része - egy hatalmas, de ritkán lakott és fejletlen régió. 2004-ben a kínai officialisták 800 millió dollár értékű beruházást ígértek Oroszország távol-keleti területeire. A kínai tőkeimport azonban csak lassan érkezett meg. 2008-ban a beáramlás 30 millió dollár alatt volt, ami 2009-ben 45 millió dollárra emelkedett - ez még mindig csekély összeg.

az összes közvetlen külföldi befektetés 0,5 százaléka Oroszország távol-keleti régiójában. A kínai befektetések elsősorban a Kínához legközelebb eső területekre irányulnak: Primorszkij krai, Szahalin és az Amur-vidék.

2009-ben Moszkva és Peking kilencéves tervben állapodott meg a két ország határvidékei közötti együttműködés ösztönzésére. Mindkét országnak egyértelműen kijelölt szerepet kell játszania: Oroszország alapvetően energia- és nyersanyagszállító, míg Kína feldolgozza ezeket a nyersanyagokat, és feldolgozott termékeket és beruházásokat szállít Oroszországba. Az oroszok látják annak veszélyét, hogy szomszédjuk egyszerű "nyersanyag-függelékévé" válnak, de remélik, hogy később képesek lesznek újra egyensúlyba hozni a kapcsolatot azáltal, hogy a saját területükön félig-meddig késztermékeket állítanak elő. A terv megvalósítása azonban lassan halad.

¹⁸ Közülük Alekszej Jablov, a Tudományos Akadémia levelező tagja és elismert ökológus.

Miközben Moszkva igyekszik kínai tőkét vonzani, sok oroszországi kritikus attól tart, hogy a nyersanyagokra éhes Kína egyszerűen átveszi Szibéria erőforrásait.¹⁸ Úgy vélik, hogy a 2009-es együttműködési megállapodás Oroszország keleti régiói között

és Kína északkeleti részét, mint Pekingnek adott ajándékot. Attól tartanak, hogy a kínaiak kínai munkaerővel építhetnek vállalatokat orosz területen, és orosz földet is művelhetnek. És attól tartanak, hogy ha a kínaiak megmutatják, hogy jobban tudják kezelni Szibériát, mint az oroszok, akkor fokozatosan enyhíteni fognak az oroszok helyzetén. Ez felveti az Oroszországba irányuló kínai bevándorlás rendkívül érzékeny kérdését.

Bevándorlás

¹⁹ "Prisszel'csi s juga",

Orosz Newsweek, 2004. október 25-31.

Moszkvának, hogy ha megnyílik az ajtó a kínai vendégmunkások előtt, Peking támogatni fogja Oroszországnak a Kereskedelmi Világszervezethez való csatlakozási kérelmét. Ez a munkaerőimport azonban nem valósult meg, ami valószínűleg megkímélte Oroszországot és Kínát néhány komolyabb feszültségtől.

A Kínából kiinduló tömeges határon átnyúló migráció az egyik legnagyobb orosz félelem Kínával kapcsolatban. Egy népszerű tévés személyiség nemrég azt mondta a közönségének, hogy "ha naponta egymillió kínai lépi át az orosz határt, akkor három és fél évig fognak menetelni". Az ilyen szemléletes példák egyértelműen lenyűgözőek, és félelmet keltenek a drámai demográfiai hanyatlással küzdő lakosságban.

Az Orosz Föderáció a Szovjetunió lakosságának csak valamivel több mint felét örökölte. Ezután az 1991-es 147 millióról 2010-re 142 millióra zsugorodott. Az évszázad közepére Oroszország lakossága várhatóan 100 és 115 millió közé csökken. Nem meglepő, hogy az oroszok túlterheltnak érzik magukat a határon túli 1,3 milliárd kínai jelenléte miatt. Egyes oroszok a határt egy vékony hártárhoz hasonlítják.

amely elválasztja a hatmillió lakosú orosz távol-keletet az északkelet-kínai három tartomány 130 millió lakosától.

A két ország közötti határ megnyitása az 1990-es évek elején és a kínai ingázó kereskedők ezreinek érkezése és

a többnyire turistavízummal rendelkező munkavállalók "demográfiai agressziótól" tartanak Oroszországban. Az orosz nacionalisták azzal érveltek, hogy kínaiak milliói Peking utasítására telepednek le Oroszországban, orosz nőket vesznek feleségül, tulajdonba kerülnek, és végül uralni fogják a távol-keleti és szibériai ritkán lakott tartományokat. Abban az időben komoly demográfusok (például a Tudományos Akadémia munkatársa, Zhanna Zayonchkovskaya) azt jósolták, hogy a kínaiak idővel Oroszország második legnagyobb etnikai csoportjává válnak majd az oroszok után.

A 2000-es években az oroszországi munkaerőhiány miatt 500 000 kínai

munkavállaló
Oroszországba
költöztetését
tervezték. ¹⁹Peking
jelezte

Az ilyen félelmeket táplálja az a széles
körben elterjedt gyanú, hogy a növekvő
népessége számára térre vágyó Kína
szemet vet a nagy kiterjedésű területekre,
amelyek éppen az ország másik oldalán
feksznek.

az orosz határ. Az oroszok fájdalmasan tudatában vannak annak, hogy a múltban megszerzett területeket gyakran rosszul kezelték, és ha nem tanulják meg fejleszteni hatalmas keleti tartományaikat, egy hatékonyabb kezelő követelheti azokat. Putyin 2000-ben nyilvánosan spekulált arról, hogy egy-két generáció múlva milyen nyelv fog uralkodni az Amur orosz oldalán. Amikor egy orosz meghallja kínai partnere laza megjegyzését, miszerint a Bajkál-tó a két ország "közös öröksége", megborzong. Vlagyimir Szorokin "Az opricsnik napja" című bestsellerében elképzelt egy beszélgetést 2027-ben a Kreml uralkodója és egy kínai vezető között. Utóbbi a Nyugat-Szibériában élő 28 milliós kínai diaszpóra jogairól szorongatja az oroszot.

E félelmek némelyike irracionális. A kínai bevándorlás bevallottan megismertette az oroszokat a triád bűnbándákkal, amelyeknek a behatolása és feltörése nehéznek bizonyult. Egyes elemzők pedig azt gyanítják, hogy a kínai hírszerző szolgálatok kihasználják a triádokat. A kínai-orosz határ megnyitása óta eltelt két évtizedben azonban kevés kínai döntött úgy, hogy Oroszországban telepedik le. Elrettentette őket a hideg

²⁰ Officially, Primorszkij krai, vagy "tengeri tartomány", a Mandzsúriától keletre fekvő orosz régió. A régió központja Vlagyivosztk.

az éghajlat, az üzleti lehetőségek hiánya és a rossz helyi vendégszeretet. A kétmilliós Primorie20-ban mindössze 25-27 000 kínai lakos él. Nagyon kevesen házasodnak oroszokkal, és még kevesebben jutottak földtulajdonhoz a határvidéken.

Az orosz távol-keleti térségben kínai árukat értékesítő ingázó kereskedők többsége mostanra a kínaiak által alkalmazott helyi oroszok közül került ki. A szibériai orosz tér aligha vendégszeretőbb, mint Kína saját nyugati régiói, ahol a népsűrűség több tucatszor kisebb, mint a virágzó tengerparti tartományokban. Igaz, 2009-ben minikonfliktus tört ki a kínai kereskedőkkel, amikor az orosz kormány bezáratta a csempészárut árusító moszkvai Cserkizovszkij-piacot. Ez azonban lényegében egy rivális orosz klánok közötti összecsapás volt, amelynek keretében a kínaiak kerültek. Kína számára az Oroszországgal való gazdasági kapcsolat legfontosabb aspektusa az energiakereskedelem.

Az energiakapcsolat

Kína az utóbbi időben hitelforrássá vált az orosz állami tulajdonú energetikai vállalatok számára. A Kínai Fejlesztési Bank 2009-ben 25 milliárd dolláros hitelt nyújtott a Rosznyeftnek, amely kőolajat termel, és a Transznyeftnek, amely az orosz olajvezeték-hálózatot üzemelteti. Az energia az egyetlen olyan terület, ahol Oroszország jelentős gazdasági partner Kína számára. Az olajat jóval olcsóbban adja el, mint a közel-keleti országok, és megvan a lehetősége arra, hogy a földgáz nagy exportőre legyen Kínának is. Oroszország 2011-től egy új csővezetéken keresztül kezdett olajat szivattyúzni Kínába. – "Kelet-Szibériától a Csendes-óceánig" (ESPO) - amely áthalad az Amur folyón, és évi 15 millió tonna nyersolaj szállítására alkalmas. A projekt elindítása, amely Oroszországban belpolitikai felfordulást okozott és nemzetközi versenyt gerjesztett Északkelet-Ázsiában, érdekes betekintést nyújt az orosz politikai és üzleti stratégiákba.

Az orosz oldalon a Transneft az 1990-es évek közepe óta fejlesztett egy projektet, amely a kelet-szibériai olajkitermelő helyeket a Vlagyivosztkokhoz közelebbi, a pápai tengerparton fekvő Nakhodka kikötőjéhez kötné. A

a 2000-es évek elején a Mihail Hodorkovszkij vezette Jukosz egy rivális projektet javasolt az északkelet-kínai Daqingba vezető vezetékre. Míg a Transneft, amely állami vállalat, azt a politikai célt követte, hogy elkerülje a túlzott függőséget az egyetlen kínai vevőtől, addig a Jukosz, amely magáncég, úgy számolt, hogy az akkor uralkodó olajárak mellett a vezetéknek csak Dachingig van kereskedelmi értelme. Nemzetközi szinten a projekt felerősítette a versenyt az orosz olajért.

Kína, amely egyedüli fogyasztó akart lenni, és Japán között.

2003-ban azonban Hodorkovszkij összeveszett Putyinnal, aki bebörtönözte az olajmágnást és felszámolta a Jukosz vállalatát. Peking támogatta a Jukosz olajvezetékét, és a vállalat megszűnése komoly aggodalmat keltett Kínában. A kínaiak hirtelen belekeveredtek az oroszországi politikai hatalom és energiahordozó-tulajdonlás körüli belpolitikai vitába. Szomszédjuk kezdett megbízhatatlannak tűnni. Hogy növelje a nyomást Moszkvára a Kínába vezető olajvezeték építése érdekében, Peking megállapodást kötött a kazahokkal egy Kazahsztánból induló olajvezeték

építéséről. Az oroszok azonban nem tekintik Kazahsztánt
komoly konkurenciának, és figyelmen kívül hagyták a burkolt
fenyegetést, hogy

az üzletük. Örömmel serkentették a kínai-japán rivalizálást abban a reményben, hogy mindkét leendő vevőtől jobb feltételeket kapnak. 2005-ben, a magasabb olajárak fényében az orosz kormány végül úgy döntött, hogy megépíti az ESPO-t a Pacifikus térségbe, Kínába vezető összeköttetéssel. A kínai vezetékről szóló megállapodást 2008 októberében írták alá, amikor az orosz-nyugati kapcsolatok a hidegháború utáni mélyponton voltak. A megállapodást azonban csak 2009 februárjában pecsételték meg, amikor Kína beleegyezett, hogy

²¹ *Vagif Guseinov (szerk.), "Neftegazoviy kompleks Rossii: tendentsii razvitiya (2000-2010)", Krasznaja Zvezda, 2011.*

a Rosneft és a Transneft számára hitelek nyújtása.²¹

²² *Marina Kravcsenko. "Kitayskiy aktsent dalnevostchnoy ekonomiki", Expert, 6. szám, 2011. február 14-20., 2011. február 14-20.*

Oroszország Kínának is szállít villamos energiát, mégpedig olyan áron, amely töredéke az oroszországi belföldi áraknak.²² Az árengedmények mellett Kína sikeresen ragaszkodott ahhoz, hogy ezeket a szállításokat 20 évre garantálják, és hogy közvetlenül, szárazföldön keresztül érkezzenek, ezzel is növelve Peking energiabiztonságát.

Moszkva számára Kína és általában Kelet-Ázsia (beleértve Japánt és Dél-Koreát) olyan alternatív piacot jelent, amely csökkenti az orosz függőséget az európai vásárlóktól (akik a maguk részéről keresik a módját annak, hogy csökkentsék az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségüket).

²³ *Maria Alexandrova, a Távol-keleti Tanulmányok Intézetének munkatársa szerint, akit Marina Kravcsenko idézett a cikkben: "Kitayskiy aktsent dalnevostchnoy ekonomiki", "Expert", 6. szám, 2011. február 14-20., 6. szám.*

Egyes előrejelzések szerint 2015-20-ig évente 70-85 millió tonna kőolajat és 100-140 milliárd köbméter földgázt exportálnak az ázsiai-pacifikus régióba.²³ A 2011-es japán földrengést követően az orosz kormány a Tokióhoz való közeledés érdekében részesedést ajánlott Japánnak a szibériai és az orosz távol-keleti olajprojektekben.

Egy másik politikai indíttatású projektben Oroszország egy olyan projektet javasolt, amely Észak-Korea területén keresztül szállítana gázt Dél-Koreába.

Az orosz vezetők az olyan energiaprojektekben, mint például a csővezetékek, Oroszország saját keleti területeinek fejlesztésének

a jövedelmezőbb európai piacra szánt nyugat-szibériai kőolaj egy részét át kell irányítania: ez komoly stratégiai döntés lenne, ha valóban meghoznák és betartanák.

Bár az orosz kormány üdvözli a Rosznyeft és a Transneft kínai hiteleit, kizárta annak lehetőségét, hogy Kína ellenőrzése alá vonja a szibériai szénhidrogén-lelőhelyeket. Orosz szabályozó hatóságok

mindig is ellenálltak az orosz energetikai vállalatok kínai olajipari nagyvállalatok felvásárlási ajánlatainak, mivel a kínai magáncégeket Peking álcájának tekintik.

Nyilvános kijelentései ellenére és a Rosznyeftől eltérően a Gazprom soha nem tekintette Ázsiát komoly exportcélként, a Szahalin-2 projektet kivéve. Ennek fő oka az ár: Kína nem kínál annyit, amennyit a Gazprom minimálisan elfogadhatónak tartana. A Gazprom választott stratégiája az volt, hogy megőrizze részesedését a nagyon profitábilis európai piacból, miközben felhasználja

a kínaiakkal való kapcsolattartás az európaiakra gyakorolt nyomásgyakorlás eszközeként. A Kreml az európai kormányokkal folytatott szélesebb körű politikai vitáiban a Gazpromnak az uniós ügyfelekkel szembeni hatalmi politikáját támogatta, mint befolyásoló eszközt.

2006-ban Putyin bejelentette, hogy tervbe vette a Kínába irányuló gázvezetékek építését, amelyek évi 68 milliárd köbméter (bcm) szállítására lennének képesek, de a projekt megrekedt, mert Kína ragaszkodott az alacsony vételárhoz. Eközben Kína saját gázlelőhelyei és kitermelése jelentősen megnőtt, csakúgy, mint más forrásokból származó importja - a Közel-Keletről, Ausztráliából és Délkelet-Ázsiából tengeri úton szállított cseppfolyósított földgáz (LNG), valamint a Türkmenisztánból csővezetéken szállított gáz.

egyik fő eszközeként is gondolkodnak. Oroszország számára az a probléma, hogy Kelet-Szibériában nincs elég kőolaj az ESPO-vezeték kitöltéséhez. Ahhoz, hogy Oroszország minden kötelezettségét teljesíteni tudja, Oroszországnak

A Gazprom a maga részéről komoly problémákkal néz szembe a drága Északi Áramlat és a tervezett Déli Áramlat európai gázvezetékek, az olcsóbb cseppfolyósított földgáz európai importjának növekedése, valamint az orosz gáznak az uniós piacon való csökkenő részesedése miatt. A kínaiak tisztában vannak a Gazprom problémáival, és nem látják okát annak, hogy többet fizessenek az orosz gázért, mint amennyit a türkmén vagy az ausztrál gázért fizetnek.

²⁴ Feng Yujun, "International gas market and prospects for Sino-Russian cooperation", *Contemporary International Relations*, vol. 20, No.6, November-December 2010.

²⁵ Sergei Boyarkin, Dmitri Chegodaykin és Petr Schedrovitsky, "Menedzshment chetvertogo pokoleniya", *Expert*, 13. szám, 2011. április 4-10, 13. szám.

gáz. ²⁴ Ebben a helyzetben a Gazprom, amely köztudottan keményen bánik az áraival, úgy tűnik, inkább félreteszi kínai projektjeit, és Európára összpontosít. Kína is várhat.

A fosszilis tüzelőanyagok mellett az orosz Roszatom - az állami tulajdonú atomenergetikai vállalat - már régóta szemet vetett a kínai atomenergiapiacra, amelyért amerikai és európai vállalatokkal versenyez. Bár az atomenergia a japán fukusimai katasztrófa után felülvizsgálat alá került Kínában, orosz szakértők

úgy vélik, hogy a kínaiak érdeklődése az atomerőművek építése iránt nem fog csökkenni. ²⁵ Az atomenergiában Oroszország technológiai előnyben van Kínával szemben, de a kínaiaknak több lehetőség közül választhatnak.

Fegyverszállítások és stratégiai következményeik

Az orosz fegyvereladások már régóta az orosz-kínai kereskedelem egyik fő jellemzője. Az 1989-es Tiananmen-tüntetés leverését követően az európai országok fegyverembargót vezettek be Kínával szemben. Amikor sem az Egyesült Államok, sem Európa, később pedig Izrael nem adott el fegyvereket Kínának, Oroszország lett az egyetlen fegyverforrás Peking számára. 1992 óta Oroszország különböző fegyverrendszerekkel látja el a kínai Népi Felszabadító Hadsereget (PLA). Időnként az orosz fegyverexport 50 százalékát Kína adta. 2001 és

²⁶ Igor Csernyak, "Kalasnyij rjad", (interjú Anatolij Iszajkinnal, a Rosboronexport vezérigazgatójával), *Rosszjizskaja Gazeta*,

2009. április ¹⁰.

²⁷ Thomas Grove, "New

2008-ban Oroszország 16 milliárd dollár értékben adott el fegyvereket Kínának. ²⁶ Ezek között voltak harci repülőgépek, mint a Szu-27 és Szu-30; Il-76-os katonai szállító repülőgépek és A-50 AWACS típusú repülőgépek; tengeralattjárók; cirkálóakadémák; légvédelmi rendszerek, mint az S-300-as;

Chinese stealth jet starts talk of Russian help", *Reuters*, 2011. augusztus 18.

Ez az egyre erősebb szomszédnak irányuló export aggodalmat keltett a Kínában nem bízó oroszok körében, és kellemetlen párhuzamot vont a Szovjetunió elleni náci támadást megelőző időszakban Németországnak történő szovjet szállításokhoz. Húsz évvel ezelőtt a politikailag elszigetelt Kína túl csábító exportpiacot jelentett a fegyverek és technológiák számára. Most azonban az oroszok vegyes érzelmeket táplálnak Kína katonai erejének növelésével kapcsolatban. Egyrészt úgy gondolják, hogy katonai stratégiájának iránya keletre és délre irányul, ahol leginkább tengeri és légi erőre van szüksége, nem pedig északra, ahol szárazföldi erőkre lenne szüksége. Másrészt nem lehetnek biztosak abban, hogy ez a helyzet nem fog megváltozni: egyes kínai katonai tevékenységek aggasztják az orosz megfigyelőket.

2006-ban Kína gyakorlatot tartott a Shengyang katonai körzetben, amelynek keretében a kínai csapatok 1000 kilométeres menetet tartottak. Ez a forgatókönyv - amely hasonló ahhoz, amit a PLA-nak Oroszország lerohanása esetén kellene végrehajtania - Moszkvában félelmet keltett, hogy a PLA egy Oroszország elleni támadó műveletet tervez Szibériában. Egy másik, 2009-es PLA gyakorlat még inkább lenyűgözte és aggasztotta az orosz szakértőket, mivel a kínai hadsereg bemutatta, hogy képes nagy hatótávolságú szárazföldi hadműveleteket végrehajtani Oroszország ellen. Ez az orosz főparancsnokság számára sem maradt észrevétlen. Szokov altábornagy, az orosz hadsereg vezérkari főnöke 2009 szeptemberében úgy jellemezte országa potenciális keleti ellenfelét, mint egy "több millió fős erőt, amelyet a harci műveletekkel kapcsolatos hagyományos nézetek vezérelnek: egyenes vonalú, az emberi erő és a figyelmet a kulcsfontosságú tengelyekre összpontosító, masszív koncentrációval". ²⁸

Ez a leírás aligha jellemzi az amerikai ²⁸ Az orosz védelmi hadsereget. Oroszország 2010-ben két évtized *minisztérium honlapja*, 2009. szeptember 23. óta a legnagyobb hadgyakorlatát, a Vosztok-2010-et rendezte meg távol-keleten.

és sokan mások. Voltak olyan jelentések, amelyek szerint Kína első prototípusa, a J-20-as, egy ötödik generációs vadászgép, amely a

MiG néhány technológiáját használja.

1.44 projekt, amelyet az orosz védelmi minisztérium fejlesztett ki, de soha nem állították gyártásba.²⁷

Azok, akik az 1990-es években a Kínának történő fegyvereladásokat támogatták, azzal érvelnek - a

hogyan az export lehetővé tette az éhező orosz hadiipar túlélését; hogy az eladott fegyverek viszonylag könnyen ellensúlyozhatók a harctéren; és hogy ha Oroszország megtagadta volna az eladást, egy másik posztszovjet állam, például Ukrajna, akkor

megtették.²⁹ Ezek az érvek csak a nyilvánvalót hangsúlyozták: a

²⁹ *Ukrajna eladta Kínának a Varjagot, egy befejezetlen szovjet repülőgép-hordozót, amelyet a PLA haditengerészet az első hordozójának hajótesteként használt.*

1990-es években és a 2000-es évek elején Oroszország kulcsfontosságú hozzájárását biztosított Kínának a modern katonai technológiához. Ennek széleskörű stratégiai következményei vannak Kelet-Ázsiára és a Pacifikus térségre nézve.

A közelmúltban Peking a készen vásárolt berendezésekről áttért a társgyártásra vagy a teljesen saját gyártásra. Ennek következtében Oroszország fegyverexportja a 2008-as 18 százalékról 2010-re 10 százalékra, azaz mintegy 800 millió dollárra esett vissza. 2007 óta nem történt jelentősebb fegyvervásárlás.

³⁰ *Jeremy Page, "China clones Russian fighters", Wall Street Journal, 2010. december 6.*

Oroszország néha visszautasítja a kínaiak által kért fejlett technológiatranszfert, mert ők már klónoztak orosz rendszereket, majd eladták azokat a világ fegyverpiacán.³⁰

6Következtetés

Az orosz vezetők és az őket tanácsadók Kínát növekvő globális hatalomnak tekintik. Úgy vélik, hogy Kína nélkül egyetlen jelentős globális gazdasági vagy pénzügyi kérdés sem oldható meg. Moszkva számára Kína általános jelentősége nagyobb, mint bármely más orszáé, kivéve az Egyesült Államokat. Az energia és a globális kormányzás az a két terület, ahol a országoknak van a legnagyobb szükségük egymásra.

A 2010-es évek előrehaladtával Oroszország külpolitikája egyre inkább arra összpontosít, hogy külső forrásokat biztosítson a hazai technológiai modernizációhoz. Moszkva véleménye szerint ezek az erőforrások nagyrészt az Egyesült Államokban és Nyugat-Európa vezető országaiban összpontosulnak, az egyensúlyt pedig más fejlett országok biztosítják. Oroszország számára Kína nem kulcsfontosságú modernizációs partner: Kína még mindig saját maga modernizálásával van elfoglalva.

Moszkva csaknem két évtizede dolgozik a többpólusú világrend előmozdításán. Peking természetes partner volt ebben a törekvésben. Inkább a gazdasági hatalomváltás, mint bármilyen geopolitikai cselszövés eredménye, ez a rend mára már tény - és ezt gyakorlatilag mindenki elismeri, beleértve az Obama-kormányzatot és annak washingtoni republikánus ellenfeleit is. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy Obama és Medvegyev sikeresen helyreállította az amerikai-orosz kapcsolatokat, amit az újrakezdési szerződés és Oroszország WTO-csatlakozása is jelképez, bár a további javulás kilátásai nagyban függenek a rakétavédelmi kérdés megoldásától, amely vagy pozitívan változtathatja meg a játékokat, vagy tönkretetheti azokat.

Ebben az új környezetben Peking már nem szövetséges, hanem az átalakított világtrend egyik pólusa. Az orosz és a kínai érdekek részben azonosak, részben átfedik egymást, részben pedig eltérnek egymástól. Moszkva számára Kínával kapcsolatban a béke és a jószomszédi viszony az elsődleges. Az oroszok keményen fognak dolgozni ennek eléréséért, bár aggódnak Kína növekvő katonai ereje miatt. Az orosz hadsereg közös gyakorlatokat folytat a PLA-val - de igyekszik növelni saját távol-keleti parancsnokságának képességeit.

Gazdasági szempontból Kína Oroszország legfontosabb kereskedelmi partnere. Az orosz távol-kelet Kínához való közelsége, valamint az árukhoz és a piachoz való hozzáférése nyilvánvaló előny. Az oroszok azonban látják annak veszélyét, hogy túlzottan függővé válnak Kínától, és örökre a jelenlegi nyersanyagszállítói szerepükbe kényszerülnek.

Bár Kína egyre fontosabb Oroszország számára, Moszkva globális külpolitikáját még mindig nagyrészt az Egyesült Államokkal és Európával fenntartott kapcsolatai határozzák meg. Az orosz-kínai partnerség nem szövetség; a kereskedelmi kapcsolatok nem vezetnek teljes gazdasági integrációhoz; az emberek közötti kapcsolatok pedig civilizációs korlátok között zajlanak.

Az orosz vezetők felismerték, hogy az ország legsúlyosabb geopolitikai kihívása a 21. században keleten van. Szibéria és a csendes-óceáni partvidék nélkül Oroszország, ahogy a világ több mint 350 éve ismeri, megszűnne létezni; az ország lényegében moszkvaivá válna, és egy másik Ukrajnára hasonlítana. Az oroszoknak meg kell találniuk a módját annak, hogy fejlesszék az ország keleti tartományait, és jobban integrálják azokat az ország többi részébe. Ezek a tartományok aztán segítenek majd integrálni magát Oroszországot a dinamikus ázsiai-pacifikus térséggel. Ha ez nem sikerül, Oroszország nem feltétlenül "veszíti el" ezeket a tartományokat formálisan Kínával szemben, de egyre inkább Kína felé fog vonzódni. Egy másik nagy fordulat, hogy a 21. századi Habarovszk, egy orosz határváros az Amur partján, úgy nézhet ki, mint a 19. század végi Harbin, amelyet orosz kereskedők és vasutasok alapítottak a kínai Mandzsúria közepén: egy idegen, a

egy szomszédos ország előretolt helyőrsége, és egy bővülő befolyási övezet központja.

Kína hatalmas vonzerővel rendelkező hatalmi központként görbe geopolitikai és gazdasági teret hoz létre Oroszország körül. A szomszédos orosz területek elveszíthetik egyensúlyukat, és Kína erőforrás-függelékeivé válhatnak. Oroszország jelenlegi erőfeszítései e területek fejlesztésére a legjobb esetben is csak félszívvel haladnak - és a féktelen korrupció nagymértékben akadályozza őket. A valódi modernizáció és az ország integrációja érdekében az orosz politikát először is dekriminalizálni kell: ez felszabadítaná az üzleti tevékenységet, és barátságossá tenné az országot a hazai és külföldi befektetők számára.

Egy fantáziadús külpolitika Oroszországot nem eurázsiai, hanem európai-pácifik országnak tekintené. Az új formula egyaránt utal Oroszország tagadhatatlan kelet-európai gyökereire és 21. századi határára, a hosszú pacifikus partvidékre. Az új formula a Nyugattal való szembenállás hangsúlyozása helyett, amit az orosz eurázsianizmus az 1920-as évekbeli megalakulása óta tett, az integrációra és a modernizációs partnerségekre összpontosítana, hogy segítse a hazai fejlődést. Oroszország helyéről és szerepéről a világban alkotott új elképzelésében Kína fontos szerepet játszana. Mégsem uralná Moszkva gondolkodását, mivel Kína stratégiai szempontból egy nagy térségbe ágyazódna be, amely magában foglalná a pápai Oroszországot és Szibériát, Északkelet-Ázsia többi részét és Észak-Amerikát. Ebben a régióban Oroszország nemcsak Kínával, hanem Japánnal, Koreával, az Egyesült Államokkal és Kanadával is határos. Ez az új határ Moszkva stratégiája és diplomáciája számára. A kulcskérdés az, hogy az orosz kormányzó bürokrácia képes-e egy koherens hosszú távú Kína-stratégia koncepciójának kidolgozására és megfogalmazására, valamint annak végrehajtásához való ragaszkodásra.

Bár az orosz vezetők egyelőre elégedettek azzal, hogy Peking elsősorban az ország belső fejlődésére és a belpolitikai stabilitásra összpontosít, mégis úgy látják, hogy komoly nemzetközi zavarokat okozhat egy olyan ország - akármilyen békés - felemelkedése, amely

Kína méretének. Kína biztonsági prioritásait elemezve a lista élén Tajvant látják, belsőleg pedig Tibet és Hszincsiang a fájó pont. Mindhárom alapvető érdekelttség tekintetében Moszkva már régóta elfogadja Peking álláspontját.

Ezzel szemben az oroszok valószínűleg semleges álláspontot képviselnek Kína keleti és déli periferiáján lévő számos területi kérdésben, a Diaojutai/Senkaku szigetektől a Dél-kínai-tengerig. Az oroszok nem hagyhatják figyelmen kívül, hogy számos ország (köztük Japán és India) egyre inkább aggódik azon jelek miatt, hogy Kína elkezdte erőltetni igényeit. Bár a PLA az 1979-es, Vietnam elleni katasztrofális háború óta nem látott nagyobb akciót, sok orosz úgy látja, hogy Kína törekvése, hogy korszerűsítse hadseregét, előjátékot jelent egy határozottabb politikához azokkal a szomszédokkal szemben, akikkel területi vitái vannak.

Az észak-koreai atomprogram kérdésében Moszkva valószínűleg arra törekszik majd, hogy óvatosan megszabaduljon attól, hogy automatikusan Peking példáját kövesse, és önálló, Szöulra jobban összpontosító álláspontot alakítson ki. Moszkva Dél-Koreára nemcsak modernizációs partnerként tekint, hanem egy egységes Korea jövőbeli vezetőjeként is, és így kulcsfontosságú regionális egyensúlyozónak Északkelet-Ázsiában. Moszkva ugyanakkor nyitva tartja a Phenjan felé vezető kommunikációs csatornáit. Az észak-koreai munkások és a dél-koreai befektetők és mérnökök a kínai munkások kedvelt alternatívája Oroszország távol-keleti részén.

Moszkvát sokkal kevésbé aggasztja az amerikai jelenlét Koreában, mint Pekinget. A nyugati Pacificra tekintve az oroszok növekvő tengeri versenyt látnak a kihívó Kína és a status quo hatalom, az Egyesült Államok között. Moszkva általában megkönnyebbül, hogy ez a rivalizálás mérsékli a kínai-amerikai összecsapás kilátásait, és Oroszországnak mind Washingtonnal, mind Pekinggel szemben bizonyos lehetőségeket biztosít.

Ugyanakkor a moszkvai stratégiák felismerik, hogy ha Kína ultranacionalista irányba fordul, akkor az Oroszországgal való kapcsolatai is szenvedni fognak. Felkészülni

erre az eshetőségre Moszkva elmélyítette kapcsolatait Kína szomszédjaival. Az orosz-indiai kapcsolatok hosszú múltra tekintenek vissza, és Moszkva számára önmagukban is fontosak. Az oroszok azonban azt is értékelik, hogy Ázsia másik szuperhatalmával szoros partnerséget kell kialakítani Kína ellensúlyozására.

Moszkva folytatja gazdasági kapcsolatainak bővítését a Pekinggel szoros, de bonyolult kapcsolatokat ápoló volt szovjet szövetségesekkel, például Vietnámmal és Mongóliával. Közép-Ázsiában pedig - az SCO-n kívül - Oroszország a gazdasági integráció erősítésére törekszik Kazahsztánnal, valamint a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetének kiépítésére.

Az egyetlen hiányzó elem ebben a politikában Japán. Oroszország számára nagyon is ésszerű lenne, ha a Japánnal való kapcsolatokat Oroszország Németországgal való kapcsolatainak ázsiai változatává alakítaná. A déli Kuril-szigetek körüli területi vita és a japán nép általános bizalmatlansága Oroszországgal szemben azonban korlátozza az egyébként ígéretes kapcsolatot. Moszkva most kevésbé valószínű, mint 1991 óta bármikor, hogy teljesítene Tokió területi követeléseit, amelyekkel kapcsolatban a japánok a maguk részéről nem hajlandóak kompromisszumot kötni. A Kínával kapcsolatos növekvő aggodalmak arra ösztönözték Japánt, hogy erősebben támaszkodjon Washingtonra, de egyelőre nem változtatta meg Moszkvával szembeni alapvető álláspontját. A japánok remélik, hogy az oroszok előbb-utóbb belátják a Kína felemelkedésében rejlő veszélyeket, és módosítják a hozzáállásukat - de egyelőre nem látják ennek jelét Oroszországban. Ha valami, akkor az, hogy Moszkva Kínával együtt aláírta a második világháború befejezésének 65. évfordulóján kiadott nyilatkozatot, visszavetette az orosz-japán kapcsolatokat.

Az Egyesült Államok különösen összetett szerepet játszik az orosz-kínai kapcsolatokban. Az orosz vezetők elismerik, hogy a pekingi-washingtoni tandem a világpolitika legfontosabb kétoldalú kapcsolatává vált. Az orosz berendezkedésen belül az Amerika-ellenes elemek, különösen a biztonsági körökben erősek, azt remélik, hogy Kína képes megfékezni és elterelni az amerikai

hatalom figyelmét. Értelmesebb

az uralkodó csoport tagjai, bár nem idegenkednek attól, hogy hasznot húzzanak az amerikai-kínai rivalizálásból, el akarják kerülni, hogy belekeveredjenek bármilyen kínai-amerikai konfrontációba. Ráadásul a biztonsági közösség egyes tagjai Kínában nagyobb hosszú távú fenyegetést látnak Oroszországra nézve, mint az Egyesült Államokban, és az USA-t potenciális szövetségesnek tekintik arra az esetre, ha Kína Oroszország ellen fordulna.

A moszkvai vezető körök megosztottsága miatt Oroszországnak nincs komoly stratégiája mind Kínával, mind az Egyesült Államokkal szemben, mint Moszkva egyik vezető

³¹ Nyikolaj Szpasszkij, *stratégák megfigyelték.* ³¹ Ez egy szélesebb körű *Security Index 4. (95) szám,* rossz közérzetet jelez az orosz kormányon belül, amely nehezen tud megfogalmazni egy olyan

koherens külső látásmód általában. Amíg az uralkodó elitet a hatalom és a pénz jobban foglalkoztatja, mint a politika, addig Oroszország Kína és az Egyesült Államokkal szembeni feltartóztathatatlan hanyatlása folytatódni fog.

- ★ Három **vélemény a modernizációról és a jogállamiságról Oroszországban**
Christopher Granville, Philip Hanson és Alena Ledeneva esszéje (2012. január)
- ★ **Schengen megmentése : Hogyan védjük meg az útlevél nélküli utazást Európában**
Hugo Brady jelentése (2012. január)
- ★ Az **EU és a migráció: Felhívás a cselekvésre**

Charles Clarke esszéje (2011. december)
- ★ Oroszország , **Kína és az energia geopolitikája Közép-Ázsiában**
Alexandros Petersen és Katinka Barysch jelentése (2011. november)
- ★ Miért **fenyegetik a szigorúbb szabályok az eurózónát?**
Simon Tilford és Philip Whyte esszéje (2011. november)
- ★ Britannia és **Franciaország nem mondhat le az uniós védelmi együttműködésről**
Clara Marina O'Donnell politikai összefoglalója (2011. október)
- ★ EU **klimapolitikák nemzetközi keret nélkül**
Stephen Tindale politikai összefoglalója (2011. október)
- ★ Zöld , **biztonságos, olcsó: Hol tart az EU energiapolitikája?**
Barysch Katinka által szerkesztett jelentés (2011. szeptember)
- ★ Mit **mond Líbia a transzatlanti szövetség jövőjéről**
Tomas Valasek esszéje (2011. július)
- ★ Britannia , **Írország és Schengen: A vízumokra vonatkozó okosabb alku ideje**
Michael Emerson esszéje (2011. július)
- ★ Innováció : **Hogyan tud Európa felszállni**
Simon Tilford és Philip Whyte által szerkesztett jelentés (2011. július)
- ★ Tórium: **Hogyan lehet megmenteni Európa nukleáris megújulását?**
Stephen Tindale politikai összefoglalója (2011. június)
- ★ Németország rövid pillanata a napon
Simon Tilford esszéje (2011. június)
- ★ Az **EU és Oroszország: Oroszország: mosolyogva, de nem cselekedve?**
Barysch Katinka politikai összefoglalója (2011. április)
- ★ Túlélő **megszorítások: Az uniós katonai együttműködés új megközelítése mellett érvelő érvek**
Tomas Valasek jelentése (2011. április)

Elérhető a Centre for European Reform (CER), 14 Great College Street, London, SW1P 3RX
Telefon +44 20 7233 1199, fax +44 20 7233 1117, kate@cer.org.uk, www.cer.org.uk
FELSŐKÉP: CORBIS
